

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MÜZİĞİ ANA BİLİM DALI

ADİYAMAN YÖRESİ ALEVİ BEKTAŞI
KÜLTÜRÜ ÇERÇEVESİNDE AZİZ
DEDE TÜRBEŞİ (APAZİZ)'NİN VE ZAKİRLİK
GELENĞİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN HAZIRLAYAN
Doç. Dr. Ünsal DENİZ Leyla BOYRAZ

MALATYA - 2024

T.C.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ADİYAMAN YÖRESİ ALEVİ BEKTAŞI KÜLTÜRÜ ÇERÇEVESİNDE AZİZ
DEDE TÜRBEŞİ (APAZİZ)'NİN VE ZAKİRLİK GELENEĞİNİN
İNCELENMESİ

HAZIRLAYAN

Leyla BOYRAZ

Türk Müziği Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

DANIŞMAN

Doç. Dr. Ünsal DENİZ

MALATYA

2024

ONUR SÖZÜ

Doç. Dr. Ünsal DENİZ hocamın danışmanlığında hazırlamış olduğum ADIYAMAN YÖRESİ ALEVİ BEKTAŞİ KÜLTÜRÜ ÇERÇEVESİNDE AZİZ DEDE TÜRBEŞİ (APAZİZ)'NİN VE ZAKİRLİK GELENEĞİNİN İNCELENMESİ başlıklı tezimin bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesine aykırı yapı oluşturacak hiçbir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlanmış olduğum tüm bilgilerin hem metin içinde hem de kaynakça içerisinde yöntemine uygun şekilde olduğunu belirtmekte ve bunu onurumla doğrulamaktayım.

Leyla BOYRAZ

ÖNSÖZ

Bu çalışmamın hayata geçirilmesi aşamasında tüm sıcakkanlılığı, bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen Doç. Dr. Ünsal DENİZ hocama içtenlikle teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte maddi manevi yanımda olan tüm çalışma süresinde her koşulda beni destekleyen sevgili eşim Serhat Faysal BOYRAZ'a, arkadaşım Özlem AĞDİKEN'E ve Aziz Dede'nin torunları olan ve çalışmamın büyük çoğunluğuna içtenlik ile yardım eden Hüseyin GÜZEL, Kemal GÜZEL. Ali GÜZEL dedelerime sevgililerimi ve hürmetlerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Anadolu coğrafyasında birçok kültür bir arada yaşamaktadır. Bu kültürler arasında bulunun Alevi Bektaşî kültürü bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu araştırma ile Alevi Bektaşî kültürünün açıklaması, ritüelleri, Adıyaman yöresine göre bu kültürün tanımı, Adıyaman yöresinde bulunan ve önemli kişilik olarak görünen Aziz Dede'nin türbesi ve bu türbede Aziz Dede anma törenlerinde yapılmakta olan müziksel faaliyetler ortaya konulmaktadır.

Bu araştırmada literatür tarama ve kişisel görüşme yöntemi kullanılmaktadır. Doküman ve kayıt incelemesi yapılarak konunun daha iyi özümsemesi sağlanmıştır. Yapılan görüşmeler gerekli izinler çerçevesinde ses kaydı ve video görüntüsü olarak kayıt altına alınmıştır.

Alevi toplumu içerisinde bu toplumun ibadet şekli bulunmakta, bu ibadete cem adı verilmektedir. Alevi toplumu ibadetlerini yerine getirirken bazı unsurları göz önüne almaktadır. Cem ayinini yürütmekte olan kişiye dede adı verilmektedir. Dedeler cem törenlerini başından sonuna kadar belli bir düzen içerisinde yürütmektedirler. Bu törenler yapılırken cem geleneği içerisinde on iki hizmet bulunmaktadır. Zakirlik geleneğinin de bu on iki hizmet içerisinde geçtiği görülmektedir.

Zakirler dedelerden sonra alevi toplumunda önemli görülen bir diğer kişilerdir. Zakirler usta-çırak ilişkisi içerisinde kendilerini geliştirerek cem ayinlerinde bağlama çalan kimseler olarak adlandırılmaktadır. Cem törenlerini dedeler ile birlikte bir düzen içerisinde devam ettirdiği bilinmektedir.

Bu çalışma ile Adıyaman yöresinde bulunan Aziz dede türbesinde, Aziz Dede adına yapılan anma törenlerine katılan ünlü Ozan, Âşık ve Zakirlerin müzikal faaliyetleri ortaya koyulmaktadır. Yapılan görüşmeler sonucunda alevi kültüründeki beş farklı deyişin Adıyaman yöresindeki icra farklılıkları ortaya koyularak analizleri yapılmış ve kendilerine ait icra biçimleri notaya alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kültür, Zakir, Türbe, Ritüel.

ABSTRACT

Many cultures live together in the geography of Anatolia. The Alevi Bektashi culture, which is among these cultures, is the subject of this study. This research presents the explanation of the Alevi Bektashi culture, its rituals, the definition of this culture according to the Adıyaman region, the tomb of Aziz Dede, who is seen as an important figure in the Adıyaman region, and the musical activities performed in the commemoration ceremonies of Aziz Dede in this tomb.

Literature review and personal interview methods are used in this research. Document and record review were conducted to ensure a better understanding of the subject. The interviews were recorded as audio and video recordings within the framework of the necessary permissions.

There is a form of worship in the Alevi society, this worship is called cem. The Alevi society takes certain elements into consideration when performing their worship. The person who performs the cem ceremony is called dede. Dede perform the cem ceremonies in a certain order from beginning to end. There are twelve services in the cem tradition while performing these ceremonies. It is seen that the tradition of Zakir is also included in these twelve services.

Zakirs are another important person in the Alevi society after the dedes. Zakirs are called people who play the bağlama in the cem ceremonies by developing themselves within the master-apprentice relationship. It is known that they continue the cem ceremonies in an orderly manner with the dedes.

This study reveals the musical activities of famous Bards, Ashiks and Zakirs who participated in the commemoration ceremonies held in the name of Aziz Dede at the Aziz Dede tomb in the Adıyaman region. As a result of the interviews, the differences in the performance of five different folk songs in the Alevi culture in the Adıyaman region were revealed and their analysis was made and their own performance styles were notated.

KeyWords: Culture, Zakir, Tomb, Ritual.

İçindekiler

ONUR SÖZÜ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ŞEKİLLER TABLOSU	viii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Problem Cümlesi	2
1.3. Alt Problemler	3
1.4. Araştırmanın Amacı	3
1.5. Araştırmanın Önemi	4
1.6. Sınırlılıklar	4
İKİNCİ BÖLÜM	5
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Alevilik İnancı Nedir?	5
2.2. Alevilik İnancında Dede Kavramı	8
2.3. Alevilik İnancında Erkânlar ve Kutlamalar	8
2.4. Anadolu'da Alevi Toplumu	9
2.5. Alevi Toplumunda Kızılbaşlık	10
2.6. Alevi Toplumunda Tahtacılar	11
2.7. Alevi Toplumunda Müziğin Yeri ve Önemi	12
2.8. Cumhuriyet Dönemi Alevi Müzik Kültürünün Yayılım Süreci	15
2.9. Adıyaman Alevi Kültüründe Cem Geleneği Türbe İnancı	16
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	18
YÖNTEM	18
3.1. Araştırmanın Modeli	18
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	18
3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	18
3.4. Araştırmanın Sayıltıları	19

3.5. Verilerin Toplanması	19
3.6. Verilerin Analizi	19
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	20
BULGULAR VE YORUM.....	20
4.1. Adıyaman Yöresi Alevi Bektaşî kültürü, Cem törenleri Nasıl Yapılmaktadır?	20
4.2. Adıyaman Yöresinde Alevi Bektaşî İnancında Türbe İnancının Önemi Nedir?	21
4.3. Adıyaman yöresi Aziz Dede Türbesi'nin Alevi Bektaşî inancına yönelik önemi nedir?.....	21
4.4. Alevi Bektaşî Geleneğine Bağlı Türbelerde ve Cem Törenlerinde İcra Edilmekte Olan Müzik	23
4.5. Alevi Bektaşî Kültüründe Zakirlik Geleneği	25
4.6. Adıyaman Yöresi Aziz Dede Anma Törenlerinde İcra Edilmekte Olan Deyişler	28
1. Bu Gün Bize Pir Geldi Adlı Deyişin TRT Repertuarında Olan Versiyonu	28
1.1 Bu Gün Bize Pir Geldi Adlı Deyişin Aziz Dede Türbesinde İcra Edilmekte Olan Versiyonu.....	36
2. Bana Yücelerden Seyreden Dilber Deyiş Repertuardan Olan Versiyonu.....	38
2.1. Bana Yücelerden Seyreden Dilber Deyiş Aziz Dede Türbesinden İcra Edilmekte Olan Versiyonu	39
3. Çağırışa Çağırışa Deyiş TRT Repertuarında Olan Versiyonu	40
3.1 Çağırışa Çağırışa Deyiş Aziz Dede Türbesinde İcra Edilmekte Olan Versiyonu	52
4. Şu Âleme Nur Doğdu Deyiş TRT Repertuarında Olan Versiyonu.....	53
4.1 Şu Âleme Nur Doğdu Deyiş Aziz Dede Türbesinde İcra Edilmekte Olan Versiyonu.....	54
5. Canım Kurban Olsun Deyiş TRT Repertuarında Olan Versiyonu.....	55
5.1 Canım Kurban Olsun Deyiş Aziz Dede Türbesine İcra Edilmekte Olan Versiyonu	57
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	58
SONUÇ.....	58
KAYNAKÇA.....	61
Ekler.....	62
Ek1. Aziz Dede Türbesinde Anma Etkinliği Fotoğrafları.....	62
Ek 2. Aziz Dede Anma Etkinlikleri Afişleri	69
.....	71

ŞEKİLLER TABLOSU

Şekil 1 – Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu.....	28
Şekil 2 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	29
Şekil 3 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	30
Şekil 4 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	31
Şekil 5 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	32
Şekil 6 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	33
Şekil 7 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	34
Şekil 8 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	35
Şekil 9 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi Aziz Dede Türbesinde İcra Edilmekte Olan Versiyonu.....	36
Şekil 10 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi Aziz Dede Türbesinde İcra Edilmekte Olan Versiyonu.....	37
Şekil 11 – Bana Yücelerden Seyreden Dilber TRT Repertuarında Olan Versiyonu	38
Şekil 12 Bana Yücelerden Seyreden Dilber Deyişi Aziz Dede Türbesinden İcra Edilmekte Olan Versiyonu.....	39
Şekil 13 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	40
Şekil 14 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	41
Şekil 15 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	42
Şekil 16 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	43
Şekil 17 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	44
Şekil 18 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	45
Şekil 19 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	46
Şekil 20 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	47
Şekil 21 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	48
Şekil 22 Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	49
Şekil 23 Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	50
Şekil 24 Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	51
Şekil 25 - Çağrışa Çağrışa Deyişi Aziz Dede Türbesinde İcra Edilmekte Olan Versiyonu.....	52
Şekil 26 - Şu Aleme Nur Doğdu Deyişi TRT Repertuarda Olan Versiyonu	53

Şekil 27 - Şu Âleme Nur Doğdu Deyişi Aziz Dede Türbesinde İcra Edilmekte Olan Versiyonu.....	54
Şekil 28 - Canım Kurban Olsun Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	55
Şekil 29 - Canım Kurban Olsun Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu	56
Şekil 30 - Canım Kurban Olsun Deyişi Aziz Dede Türbesine İcra Edilmekte Olan Versiyonu.....	57
Şekil 31 - Adıyaman Merkez Cem Evi, Dedeleri Ve Zakirleri (09 Mayıs 2024)	62
Şekil 32 - Adıyaman Cemevi, Aziz Dede'nin Torunu Hüseyin GÜZEL (09 Mayıs 2024).....	63
Şekil 33- Şekil 37 Aziz Dede Türbesi, Hüseyin GÜZEL (31 Mayıs 2024).....	64
Şekil 34 - Adıyaman Yöresi Aziz Dede Türbesi, semah dönen yaşlılar (01 Haziran 2024).....	65
Şekil 35 - Aziz Dede Türbesi Cem Töreni (01 Haziran 2024).....	66
Şekil 36 - Aziz Dede Türbesi Zakirleri (01 Haziran 2024).....	67
Şekil 37 - Aziz Dede Anma Töreni Sanatçısı Tuncay BALCI (01 Haziran 2024).....	68
Şekil 38 - Aziz Dede Anma Etkinlikleri 2015 Yılı Afişi.....	70
Şekil 39 - Aziz Dede Anma Etkinlikleri 2018 Yılı Afişi.....	71
Şekil 40 - Aziz Dede Anma Etkinlikleri 2022 Yılı Afişi.....	72
Şekil 41 - Aziz Dede Anma Etkinlikleri 2024 Yılı Afişi.....	73

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Tarihsel olgu içerisinde, aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşamlarını sürdüren, ortak bir kültür paylaşımı gösteren insanlar bütününe toplum adı verilmektedir. Toplumun temelindeki varlığın insan olduğu bilinmektedir. Toplumda yaşamının kültürünü, kültürü kurallar çerçevesinde yaşamayı ve kültürlerle göre çeşitli örf adetleri oluşturan yine toplumun temel taşı olan insan olarak kabul görülmüştür. Her bireyin farklılıkları olduğu gibi bireylerin birleşerek oluşturdukları toplumların da kendi aralarında farklılıklar göstermesinin mümkün olduğu görülmektedir. Toplumlar arasında görülen farklılaşmaların sebebi toplumun yaşadığı coğrafya ve toplumun karakteristik özellikleri olarak bilinmektedir. Toplum, bireylerin yaşamda karşılaştığı deneyimlerin birleşimi olarak görülmektedir.

Kültür tanımını kısaca açıklamak gerekirse: kültür toplumun kendine has yaşama tarzı olarak adlandırılmaktadır. Bir toplumun davranışı, yaşama tarzı, alışmış olduğu olgular, inançları, bilgi, adalet, töre sistemleri, ahlaki yargıları ve sanat anlayışı, toplumun oluşturduğu tüm maddi ve manevi unsurları vb. o toplumun kültür öğelerini oluşturduğu şekilde ifade edilmektedir. Kültürün etkileşim yolu ile nesilden nesile aktarıldığı görülmektedir. Bu aktarım yönteminin en büyük aracının da görsel ve işitsel sanatlar olduğu bilinmektedir. Tarihsel boyutta düşünüldüğünde geçmişin manevi ve maddi eserlerinin ulaşılan örnekleri çeşitli yerlerde o yörenin kültürünü yansıtan görseller olarak müzelerde sergilenmektedir. Etnografik ve arkeolojik çalışmalar sonucunda maddi ürünlerin elde edildiği görülmektedir.

Etnografyanın en genel tanımının halkbilimi olduğu bilinmektedir. Bireylerin toplumsal varlığını nitel ve nicel olarak araştırdığı görülürken; bu araştırmaları her halkbilimcinin kendi alan çalışmalarına göre yön verdiği gözler önüne sunulmaktadır. Etnografik eserler daha önceki nesillerin şimdiki nesillere bırakmış olduğu kültürel

miraslar olarak adlandırılmaktadır. Etnografya, toplumun kültürünü ve sanatını özümleyerek ortaya koyduğu eserler aracılığıyla kültürün sanat anlayışının varlığını sürdürebilmesine olanak sağladığı gözlemlenmiştir. Toplumlar arasındaki Alevi Bektaşî topluluğunun sanat anlayışı da etnolojinin önemli konuları arasında görülmektedir. Alevi Bektaşî kültüründe birçok kimlik olması ile birlikte bu kültüründe çok çeşitli olduğu bilinmektedir. Kültürün çeşitli olması sebebi ile de araştırmaya sunulacak konuların geniş kapsamlı olduğu görülmektedir.

1.1. Problem Durumu

Alevi Bektaşî kültürünün çok kapsamlı ve geniş bir kültür olmasıyla birlikte kültürün aktarımı noktasında eksiklikler olabilmektedir. Bir kültürün tam olarak çözümlenememiş olması gelecek nesiller için kültür kargaşasına sebep olabilmektedir. Bu duruma örnek olarak Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan Adıyaman ilinde, Alevi-Bektaşî mezhebine göre türbe inancı yoğunlukla yer almakta ve buna bağlı ritüeller gerçekleştirilmektedir. Bunun yanında Adıyaman, Malatya, Kahramanmaraş vb. illerden yoğun ilgi gören Aziz Dede ile ilgili de birden çok efsanevi söylenti olması kültür karmaşasının ve kültürün yanlış aktarılmasının bir örneğidir. Adıyaman'ın Yedioluk (Şahmir) köyünde yaşamış olan Aziz Dede'nin bu yöre ve Alevi Bektaşî kültürü için çok önemli konumda olduğu bilinmektedir. Aziz Dede'nin kişiliği ve inancı bu yöre halkını hem mezhepsel hem de yaşam biçimi olarak etkilemiştir. Bu sebeple her sene Mayıs ayının son haftasında Aziz Dede'nin kişiliğini, yaşam tarzını ve topluma aktardığı kültürel mirası devam ettirmek adına anma töreni yapılmaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi: “Alevi Bektaşî kültüründe Adıyaman yöresinde yer alan ve önemini koruyan Aziz Dede'nin kişiliği ve Aziz Dede adına yapılan ritüellerde görev alan Zâkirlerin müziksel faaliyetleri” şeklinde belirlenmiştir.

1.3. Alt Problemler

Bu araştırmada problem cümlesinin anlaşılabilmesi adına belirlenen alt problem cümleleri aşağıda verilmektedir.

1. Adıyaman yöresi Alevi Bektaşı kùltürü, Cem törenleri nasıl yapılmaktadır?
2. Alevi Bektaşı kùltüründe Cem törenlerinin aşamaları ve sınırlılıkları nelerdir?
3. Adıyaman yöresinde Alevi Bektaşı inancında türbe inanının önemi nedir?
4. Adıyaman yöresi Aziz Dede Türbesi'nin Alevi Bektaşı inancına yönelik önemi nedir?
5. Adıyaman yöresi Alevi Bektaşı inancında Aziz Dede Türbesi'nde Aziz Dede için yapılan anma törenlerinin o yöre insanı için taşıdığı anlam nedir?
6. Adıyaman yöresinde Aziz Dede ile ilgili efsanevi söylentilerin sebebi nedir?
7. Aziz dede türbesindeki ayinlerde görev alan zikirler kimlerdir?
8. Apaziz anma şenliklerinde yapılan müziksel icralar nelerdir ve kimler tarafından yapılmaktadır?
9. Adıyaman yöresi cem törenlerinde tercih edilmekte olan deyiş ve nefesler hangileridir?
10. Apaziz anma şenliklerine katılan müzik icracıları kimlerdir?
11. Cem ayinlerinde okunan deyişlerin yöresel üslup ve tavırlardan etkilenme durumları var mıdır?

1.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Adıyaman yöresinde sıkça karşılaşılan Alevi Bektaşı kùltürü çerçevesinde Aziz Dede Türbesi'nin araştırılmasıyla ve Aziz Dede Türbesi'nin anma ritüellerinde var olan müziksel karakteri ortaya koyarak bu yörenin kùltür aktarımını sağlamaya yardımcı olmak olarak belirlenmiştir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi, Adıyaman yöresinde yer alan Alevi Bektaşı kùltürünün gelenek-görenekleri ve mezheplerine bağlı olarak gerçekleştirdikleri ritüelleri hakkında bilgi sahibi olmayan kişilerinde öğrenmesini sağlamaktır. Ayrıca bu yöre halkının alevi Bektaşı kùltürü çerçevesinde uygulamakta olduğu müzikal yapısının analizini araştırmalarımıza yansıtarak, Adıyaman yöresi için Aziz Dede Türbesi'nin ve Alevi Bektaşı kùltürünün yazılı bir kaynak olarak kalmasını sağlamak amacıyla bu araştırmaya başlanmıştır. Yapılan araştırmalar ile geçmiş kùltürün ve günümüzde devam ettirilen kùltürün özelliklerini gelecek nesillere aktarmada önemli olduğu düşünölmektedir.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2023-2024 eğitim öğretim çerçevesinde Adıyaman yöresinde yer alan Alevi Bektaşı inancına göre çeşitli ritüeller düzenlenen Aziz Dede Türbesi ile sınırlandırılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Alevilik İnancı Nedir?

Aleviliğin bir İslâm mezhebi olduğu bilinmektedir. Kendi içerisinde inanç ve ibadetlerini yerine getirirken uydukları kurallar bütününe erkân adı verilmektedir. Alevilik mezhebinin inanç esasları vardır. Birinci olarak yer alan inanç esası Allah'a ve Allah'ın tekliğine, Hz. Muhammed'e ve Hz. Ali'ye inanmakla başlamaktadır. Aleviler için Allah yaratıcı, Hz. Muhammed İslam'ı insanlara yaymak ve davet etmek amacıyla gönderilen peygamber, Hz. Ali ise İslam'ın uygulayıcısı, yol göstericisi olarak görülmektedir. İnanç esasları arasında Hak-Muhammed-Ali üçlüsünü gerek gülbanklerinde gerekse niyaz ederken kullandıkları görülmektedir.

Alevilik inancında ikinci esas olarak yer alan yaratılış esasında, yaratan ve yaratılan arasında bir fark yoktur. Buradan da Alevilik inancının diğer mezheplerden kesin bir fark ile ayrıldığı görülmektedir. Üçüncü esas olan Vahdet-i vücud, yeryüzünde yer alan her nesnenin bir canı olduğunu savunmaktadır. Diğer bir inanç esası olan İnsanı kamil olmak için kişinin 4 kapı- 40 makamdan geçilmesi gerektiği bilinmektedir. 4 kapı şariat, tarikat, marifet, hakikattir. Ve bu kapılardan geçmek isteyen kişi her kapı için onar adet şartı yerine getirerek İnsanı kamil olmaktadır. Burada amaç yaratıcının yüceltilmesinden çok insanın kusursuzlaştırılarak erdemli hale getirilmesidir şeklinde yorumlanmaktadır.

Alevilik mezhebinde, inanç esaslarının yanında insanları bilinçlendirmek amacıyla indirilen kitaplara, meleklerle, insanları İslâm'a teşvik eden ve yol gösterici olan peygamberlere, kadere ve ahirete iman inancı da yer almaktadır. Aynı zamanda ölümden sonra yaşama farklı şekillerde inanışları vardır. (Tahtacı Aleviler) Ölen kişi için 3, 7 ve 40. gece lokma dağıtımı yapılmaktadır.

Alevilik mezhebinde On İki İmamlar önemli bir yer tutmaktadır. On iki imamlar İslâm'ı ilk kabul eden kişilerden biri olan Hz. Ali ile başlamaktadır. Son

imam olarak yer alan Hz. Muhammed Mehdi'nin dünya düzenini sağlamak için tekrardan geleceği düşüncesiyle öldüğüne inanılmamaktadır. Hiçbir fotoğrafta yüzü görünmemektedir.

Alevilik inancında yer alan oruçlar (yas orucu) Muharrem ve Hızır orucudur. Birden fazla abdest ibadetini gerçekleştirme şekli vardır. Bunlar; yıl abdesti, ruh abdesti ve ten abdestidir.

Alevilik inancında sözlü ve sözsüz olmak üzere iki çeşit semah vardır. Semahlar eşliğinde Allah'ı merkeze alarak, O'nun etrafında ve kendi etrafında dönerek niyaz ederler. Mum Yakma ibadetiyle başlanılan ve Mum Söndü ibadetiyle son bulan Cem ayinleri vardır. Cem ayinleri gruplar halinde incelenen bilinmektedir. Bunlardan ilki İrşad cemi olan ayin 4kapı- 40 makam ilminin yayılması ve genç Alevileri bu yola hazırlamak için haftanın Perşembe günleri akşam saatlerinde yapılmaktadır.

Yapılmakta olan bir diğer ayin çeşidi Abdal Musa cemi olarak adlandırılmaktadır. Bu cem törenin de kış aylarında kişilerinde kurban adaklarını yerine getirerek lokma dağıtmasıyla paylaşımcı ruhun sevgi, birlik ve beraberliğin anlamlandırıldığı bir ibadet türüdür. Bir sonra ki ayin çeşidi ikrar cemidir. Bu cem ile insanı kâmil olma yolunda olan kişilerin belli aşamalardan geçtikten sonra ateşten gömlek giymesiyle ibadet başlamaktadır. Bir diğer ayin çeşidi olan görgü cemi ikrar cemi ile aynı anda yapılabilmektedir. İkrar veren kişilerin her sene bir görgüden geçmeleri gerekmektedir. Bu da ikrarlarını tazelemeleri anlamına gelmektedir.

Bir diğer ayin çeşidi düşkün cemidir bu cem ile küskün dargın olanlar ve düşkün olan kişiler ön plana çıkmaktadır küskün kişiler barıştırılır, düşkün kişiler ise kazanılmaya çalışılmaktadır. Alevilik inancında önemli görülmekte olan diğer cem ayinleri Dar cemi ve temel sayılmakta olan kırklar cemi ile son bulmaktadır. Dar Cem'inde hakka yürümüş canlar (kişiler) için 3. 7. Ve 40. Gününden sonra, yakını olan kişiler tarafından helallik sunulması için yapılmaktadır.

Kırklar cem töreninde hiçbir kişinin birbirinden üstünlüğü bulunmamaktadır. Bu cem esnasında her makam sahibi kapıdan içeriye girmeden eşik esnasında tüm mevkii ve statüsünü dışarıda bırakır içeride sıfırdan başlar vahdet-i vücud anlayışı ön planda olarak tüm herkes bacı-kardeş anlayışı ile birlikte bulunur.

- **Cem töreninde on iki hizmet ve görevleri:** Cem ayinlerinde törenin sistematik bir şekilde ilerlemesi adına hizmetler yani iş bölümleri belirlenmekte ve hizmet sırası şu şekilde yapılmaktadır;

- 1- Dede (Mürşid): Toplumda eğitici – öğretici kimliğiyle saygı duyulan Hz. Muhammed'in soyundan gelen kişidir. Cem'i konuşması ile başlatır ve dualar, gülbenkler ile yürütür.
- 2- Rehber: bir diğer adına Mürşide denilmektedir. Dedeye ve Ceme katılanlara yardımcı olan kişidir.
- 3- Davetçi (Peyik): Cem'den önce ve cem ayini sırasında insanların haberleşmesi için vazifelendirilen kişidir.
- 4- Bekçi (Kapıcı): Cem'e gelen insanların ve Cem evi güvenliğini sağlamak amacıyla bulunan vazifeli kişidir.
- 5- Gözcü: Cem'de rehbera yardım etmekle görevli kimsedir.
- 6- İznikçi (Meydancı): Cem Evi'nin temizliğini ve Cem'e gelen insanların oturma düzenini sağlayan kişidir.
- 7- Zakir (Âşık – Sazende): Cem ayininde saz çalıp dualar, nefesler ve mersiye okuyan kişilerdir.
- 8- Ferraş (Çarçı – Süpürgeci): Cem ayinindeki sembolik temizlik görevini yerine getiren kimsedir.
- 9- Çerağcı (Delilci): Çerağ mum yakmak anlamına gelir. Cem ayininde mum yakmakla ve mum yakarak ortamı aydınlatmakla sorumlu olan kişiye denmektedir.
- 10- Sakka (İbrikçi): Cem evinde ayin sırasında su ve şerbet sunmak ile görevli kimsedir.

11- Pervane (Semahçı – Pervaz): Semah görevini anlatmakla yükümlü kişidir.

12- Sofracı (Kurbancı – Lokmacı): Cem ayininde olan kurban ve yemek işleri ile ilgilenen kişidir. Sofracı, cem ayininde bulunan herkese hazırlanan lokmayı eşit dağıtmakla yükümlü kimsedir.

2.2. Alevilik İnancında Dede Kavramı

Alevi-Bektaşî kültüründe dedeler yol gösterici, öğretici, açıklayıcı olarak görülmektedir. Dedeler soylu ailelerden ve bağlı olduğu ocaklardan gelmektedir. Ehlî-i beyt soyundan gelen dedeler yine kan bağıyla bu liderliği sürdürmektedirler. Alevi Bektaşî toplumunda dedelerin yeri oldukça önemli görülmektedir. Dedeler, kültüre ve topluma örnek olacak kişilerden bu kişiler kültürün gerekliliklerini ve şartlarını yerine getirmektedirler. Alevi Bektaşî dedeleri cem törenlerini yürüten, insanların dertlerine deva bulmak için çabalayan insanlara rehber olan kişiler olarak görülmektedir. Dedelerin Alevi Bektaşî kültürünün taşıyıcısı konumun da olduğu söylenmektedir. Cem ayinlerinde bağlama çalıp söyleyen, dualar eşliğinde töreni sürdüren kişiler olarak bilinmektedir. Alevi Bektaşî dedeleri bu toplumun öncüsü olarak adlandırılmaktadır.

2.3. Alevilik İnancında Erkânlar ve Kutlamalar

Alevi toplumunda tasavvufun yeri önemli görülmektedir. Bu toplumda tasavvufun ilkeleri yerine getirilirken belirli edep kurallarıyla alevi kültürünün yönetim ilkelerine ve Muhammed-Alinin izlediği yola erkân adı verilmektedir. Alevilik inancında bazı özel günler ve erkânlar şu şekilde sıralanmaktadır;

- **Muharrem erkânı:** Muharrem ayının birinci ve on ikinci gününe kadar tutulan ve Hz. Hüseyin'in kербela da şehit edilmesi sebebiyle yas orucu olarak kabul görülmektedir. Muharrem orunca, su içilmemekte su ihtiyacı ayran veya şerbetten sağlanmakta, tıraş olunmamakta, ekmek soğan kesilmemekte bir nevi bıçak kullanılmamaktadır.

- **Aşure erkânı:** muharrem ayının onuncu gününden almış olan aşure tatlısı alevi kültüründe Kerbela olayını ve on iki imamları anmak için yapılmakta ve dağıtılmaktadır.
- **Nevruz erkânı:** nevruz bahar ayının gelişiyle kutlanmaktadır. Alevi toplumunda nevruz kutlamalarının önemli bir yeri bulunmaktadır. Her yörenin farklı nevruz kutlama zamanları ve şekilleri bulunmaktadır.
- **Hıdırellez erkânı:** Hz. Hızır'ın Abı hayat (hayat suyu) içmiş kişi olduğu bilinmektedir. 5 Mayıs'ı 6 Mayıs'a bağlayan gecede yeryüzüne indiğine inanılmaktadır. Bu sebeple o gece Hıdırellez gecesi denilmektedir. Yazın başlangıcı, bolluk-bereket, duaların kabul günü vb. duaların isteklerin kabul olduğu gün olarak kutlanmaktadır.
- **Nikâh erkânı:** Alevi toplumunda Aleviliğin temel taşları olan 4kapı- 40 makam musahipleri açık olmaktadır. Musahip olmak için evlilik şart koşulmaktadır. Bekâr kimseler musahip olamamaktadır. Bundan dolayı alevi kültüründe evlilik konusu önem arz etmektedir. Alevi toplumunda tek eşlilik bulunmakta, boşanmak kesinlikle yasak görülmektedir. Dede nikâh yapılacak eve gitmekte, evlenecek kişilerin anne ve babaları olmak suretiyle dört adet şahit karşısında, dualar eşliğinde kişilerin sorumluluk ve yükümlülüklerini beyan ederek nikâhlarını kıymaktadır.

Bunların yanı sıra önemli görülen birkaç erkân daha bulunmaktadır. Bunlar yeni doğan çocuğa ad takma erkânı, cenaze erkânı kirvelik erkânı, muhabbet sofrası erkânı, Harman tavuğu erkânı. Akşam kılma erkânı vb. adlandırılmaktadır.

2.4. Anadolu'da Alevi Toplumu

Alevilik çok umumi bir kavram olarak görülmektedir. Alevilik çok geniş bir açıda anlamlandırılmaktadır. Orucunu tutup namazını kılan Alevilerin olduğu gibi Allaha inancı olmayıp yine de Alevilik ile bağlantısı olduğunu söyleyen kişilerle

karşılaşmak mümkün görülmüştür. Bazı kişilere göre alevi adı Hz. Aliden gelmekte, kimilerine göre ise alev yani ateşten gelmektedir.

Alevi toplumu 21.yy'a kadar hacı Bektaşî velî, pîr sultan abdal, yunus emre, şâh kulu gibi kişilerin fikirleri altında örgütlendiği söylenmektedir. 2000'li yıllarla beraber Alevilik kavramının ortaya çıktığı bilinmektedir. Daha önce bu kavram yerine Tahtacılar, Kızılbaşlar, Rafiziler olarak adlandırılmaktadır. Çoğu zaman Alevi-Bektaşîler olarak adlandırılrsa da aslında ikisi de farklı kavram olarak görülmüştür. Alevilik inancın kendisiyken, Bektaşîlik o inanca bağlı tarikat olarak sayılmıştır.

2.5. Alevi Toplumunda Kızılbaşlık

Kızılbaşlar kavramının Safevi tarikatı mensupları arasında birliği sağlamak için başlarına geçirdikleri kırmızı örtüden geldiği söylenmektedir. Safevi tarikatının şeyhi olan Şeyh Haydar'ın bu kıyafeti kabul ettiği ve Kızılbaşlar'ın temelini oluşturduğu bilinmektedir. Kızılbaşların inancının temeli geleneğe dayandırılmaktadır. Kızılbaşlığı Faziletname, Miraçname. Ve Hacı Bektaş Veli'nin velayetname isimli kitaplardan anlamak mümkün görülmüştür. Kızılbaş inancının özü Ali'yi tanrı saymaktır. Bu inanca göre şehadet; "La ilahe illallah Muhammedun Resulullah, Aliyyun Veliyullah, Veliyun Ali Allah- Allahtan başka ilah yoktur ve Muhammed onun resulüdür, Ali Allah'ın velisidir, veli de Allah olan Alidir." Şeklindeydir. Alevilik inancında Allah Muhammed ve Ali bir olarak görülmekte, Muhammed ve Ali Allah'ın kendisi olarak düşünülmektedir. Kızılbaşların üç sünnet ve yedi farzdan oluşan ibadetleri bulunmaktadır. Bunlar;

Sünnetleri:

1. Ağızdan tevhidi eksik etmemek
2. Kin tutmamak, kibirlenmemek
3. Herhangi bir kişiye düşmanlık beslememek gönül kırmamak

Farzları:

1. Diğer kızılbaşlar ile birlikte olmak
2. Hizmette bulunmak
3. Mürebbisine itaat etmek
4. Musahibini koruyup kollamak
5. Yalan söylememek, dedikodudan kaçınmak
6. Sırrını saklamak
7. Halifeden taç ve giysi giyinmek

Bunları yerine getirmeyen toplum tarafından maddi ve manevi zarara uğratılmaktadır.

Kızılbaşların ibadetlerinde çok koyu oldukları bilinmektedir. Kendi fikirlerini sonuna kadar korumakta ve savunmaktadırlar. Ali'yi seveni sever, sevmeyeni sevmeyen ve kızılbaş ana-babadan doğmayanlara kız alıp vermemektedirler. Kızılbaş olmayanın bu inançtakilerle yakınlık kurması yasak sayılmaktadır. Kızılbaş inancında kapı eşiğine basılmamakta ve arka dönülmemektedir. Kapıdan çıkarken geri geri çıkmak gerekmektedir. Bu inanca göre kapının sağ ve sol tarafı İmam Hasan ve İmam Hüseyin, kapının üst kısmı Muhammed olarak görülmektedir.

2.6. Alevi Toplumunda Tahtacılar

Horasan'dan Anadolu'ya gelen alevi Türkmenler tahtacılar adı verilmektedir. Tahtacılar Türkçede: ağaç kesen, tahta biçen ve kereste işleri ile uğraşan kimselere verilen ad olarak bilinmektedir. İslam dininde Alevi mezhebini benimseyen tahtacıların orta ve doğu Anadolu bölgelerinde ki aleviler ile benzerlik göstermediği görülmektedir. İnançlarında ve yaşam biçimlerine bakıldığında alevi, Sünni, Bektaşî inançlarından izler taşımaktadır.

Tahtacılar yanın yatırlar ve şehepler olmak üzere dini bakımdan iki ocağa ayrılmaktadırlar. Bu iki ocakta da cem törenleri düzenlenmekte ve iki farklı çeşit semah dönülmektedir. Bunlar;

1. Karşılıklı oynanan semahlar

2. Daire şeklinde dönülen semahlardır.

Tahtacıları Anadolu Alevilerinden ayıran en temel özelliklerinden birinin cemi sürdüren Dede'nin anne ve babalarının da tahtacı olma şartıdır. Tahtacılar ölümden sonra yaşama inandıkları için ölümünde diğer yaşamın bir parçası olduğu düşünülmektedirler. Tahtacılarda mezarlıklar bazen küslerin barışma yeri, bazen özel günlerde vefat eden kişiyi anmak amacıyla sevdiği yemekler ve müzikler eşliğinde zikir gibi birçok şekilde ziyaret edildiği yer olarak görülmektedir. Bazen düğünler de dâhil mezarlığa gidip mezarın etrafında bir tur dönülerek onlarında düğüne dâhil olduğu düşünülmektedir. Doğayla olan ilişkileri ölümden sonra ki yaşama olan inançlarından kaynaklı kişinin vefatından sonra başka bir vücutta hayat bulacaklarına olan inançlarından dolayı ölen bir yakınlarının ardından kapıları, pencereleri açık bırakmakta, vefat eden kişi bir kuş, kelebek, kedi, köpek vb. şekilde tekrar doğarsa evlerine gelip girebilse düşüncesine bağlanmaktadır. Tahtacılar dinsel yönden iki kola ayrılırlar. Yanın Yatırlar, İzmir'in Narlıdere'deki dedeye, Şehepler de Aydın'ın Reşadiye bucağındaki dedeye bağlıdırlar.

2.7. Alevi Toplumunda Müziğin Yeri ve Önemi

Kültür, bir toplumun yapıtaşlarını oluşturan en önemli öğelerin birleşimi, birey toplumun yapıtaşlarını birleştiren en önemli unsur olarak görülmektedir. Bireyin içinde yaşadığı kültürü benimseyerek toplumsallaşmaya başladığı bilinmektedir. Din, dil, ırk vb. şeyler farklı kültürlerin oluşmasını sağlamakta, benzeri unsurlar bir araya gelerek kültür harmanlamasına da sebebiyet vermektedir. İçinde yaşadığımız coğrafyada da birbirinden farklı mezheplerden insanlar bulunmaktadır. Bunlardan biri de Alevi kültürüdür. Alevilik inanç ve kültürün karışımıyla oluşmuş bir yaşam biçimi olarak görülmektedir. Alevi kültürünü oluşturan birçok ritüel ve öge var olmaktadır. Alevi kültürünü yansıtan ve ritüellerde kullanılan en önemli öğelerden birinin müzik olduğu bilinmektedir.

Anadolu Alevi müzik kültürünün bu kadar zengin olmasının nedeni müzikle birleşmiş ritüellerin katkısıdır. Kültürel aktarım ve bu durumun yaygın olmasının temeli müzikten geçmektedir. Alevi kültüründe çalgı aleti olarak telli algılar grubundan olan baēlamanın yeri ve icrası oldukça önemli görülmüştür. Birdoēan (2006) tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

“Alevi- Bektaşı kültürünün ayrılmaz parçası durumunda olan saz söz geleneēi genel kabullere göre eski Türk kültürünün bir uzantısıdır. Saz (telli Kuran), söz (âřıēın sözü Kuran’ın özü) birlikteliēine dayanan Alevi-Bektaşı mziēinin yaşaması ve aktarılmasında halk ozanlarının rolü oldukça önemlidir” (s. 332).

Alevi kültüründe yer alan cem ritüellerinin amacı toplumsal eēitim in sanatsal iletişim yolu ile aktarılması olarak görülmüştür. Kılık kıyafet, inanılan felsefe ve müzik eřliēinde toplumsal birleşim amaçlanmaktadır. Cem ritüelini yerine getirmede ses ve hareketin etkisinin büyük olduēu bilinmektedir. Çünkü Cem ritüeli gerçekleştirilirken inançsal paylaşımın anlamlı sözlerle ēretici hal almasındaki en önemli unsurun müzik olduēuna inanılmaktadır. Ritüelde alınan semahlar ve sözleri ile Aleviliēin temel kuralları olan yoldařlıēı, birliēi ele almaktadır. Dedenin deyişleri ile saz eřliēinde ceme yön vermesi ise birbirini tamamlayan parçalardır. Cem ritüellerinde okunan deyişlerde yer alan sözlerin halk diline yakın olduēu bilinmektedir. Semahlarda anlaşılır, yalın bir dil ile benimsenen felsefeyi daha iyi pekiştirmek için “Yedi Ulu Ozan” (Pir Sultan Abdal, Nesim, Fuzul, Hatay, Viran, Kul Himmet ve Yemin) anılmaktadır. Cem törenlerindeki ritim ve sözün ahengi ile inanılan felsefe ve görevlerini insanların benimsemesine yardımcı olmaktadır. Bu durumda âşık ve ozanlar; sanat dallarından şiir ve müzik aracılıēı ile, Walter Ong’ un sözleriyle (2003: 93) “söz söyleme, söyleneni dinleme, dinleneni tekrarlama ve yeniden oluşturma yöntemi”, bulundukları dönemde, Alevi-Bektaşı kültürünü şiirsel ve edebi yapıtlar ile gelecek nesillere aktarılması amacı ile yazılı hale getirerek, toplumsal belleēinin oluşturulmasına katkı saēlandıēı bilinmektedir.

Alevi kültüründe baēlamanın yeri ve önemi ayrıdır. Tellı kuran olarak bilinen baēlama mziēi ele alarak kuranın özünü ortaya çıkarmaktadır.

“...Alevilere göre sazın teknesi gizli bilimleri ve Tanrı’yı bulmaya yarayan bir hazinedir. Bundan dolayı buraya ‘ilim şehri’ derler. Gēs kısmı olmazsa sesler çıkmayacaktır. Ayrıca bu

göğüs kısmı, teknedeki bilimin bozulmasını, yitip gitmesini önleyen kapıdır. Bu göğse ‘kapı’ derler. Eşik Alevilikte zaten kutsaldır. Saz eşiği ayrı bir önem taşır. Sap ‘elif’ biçimindedir. Elif ise Allah’a ve Ali’ye değinmek olduğu için kutsallığı üzerindedir. Bağlamada durak sesi olan ‘la’ perdesi ‘şah perde’ adını taşır. Ara nağmeleri bulmaya çalışan ‘fa, sol, la’ seslerinden ilk ikisi ‘anımsatma’ ve ‘arama’ perdeleri olduğundan ‘niyaz perdesi’ adını alır” (Birdoğan, 2006:436).

Bağlama ile deyiş ve nefesler icra edilirken sözlerin daha ön planda duyulması için sade ve anlaşılır bir üslup ile icra edilmekte, aynı şekilde bağlama kültürün yinelenmesini ve devamlı olarak hatırlanmasında önemli bir aktarım aracı olarak görülmektedir. Alevi müzik türlerini 7 ayrı başlıkta incelemek mümkün görülmüştür;

- 1)Nefes: Alevi-Bektaşî edebiyat ve müzik dünyasında öğretici yönü ve inançsal yönü ağır basan şiirlerin genel adıdır (Ayışıt Onatça, 2007: 49).
- 2)Tevhit: Hz. Ali’nin Tanrı’nın velisi olduğunu ve Tanrı’nın tek olduğu anlatılan müzikli şiir türüdür (Korkmaz, 2005: 685).
- 3)Duvaz-İmam: Alevi-Bektaşî inancında lirik şiir ve müzik türüdür. İçerisinde on iki imamların adı geçmektedir.
- 4)Miraçlama: Kırklar Meydanı’nda Hz. Muhammed ve Hz. Ali’nin buluşmasını anlatan epik müzik türüdür.
- 5)Semah: Alevi-Bektaşî toplumunun yaşatmakta oldukları inançları doğrultusunda her hareketinde bir mânâ taşıyan, beden dilinden faydalanarak sergilemekte oldukları Hakk’a ulaşma şekli olarak bilinmektedir.
- 6)Mersiye: Kerbela olayında Hz. Hüseyin’in ölümünü anlatan epik karakterli şiir ve müzik türüdür.
- 7)Deyiş: Alevi Bektaşî kültüründe dinî, tasavvufî inancı anlatan şiirlerde kullanılmakta olan ve belirli ölçütlere sahip olan bir çeşit müzik türüdür.

2.8. Cumhuriyet Dönemi Alevi Müzik Kültürünün Yayılım Süreci

Alevi kültüründe gelenek ve görenekler eşliğinde gelecek nesillere aktarım sağlanmıştır. Bunun yanı sıra müzikte kültür aktarımında önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple Cemleri Cemlerin yapıldığı mekânlar, çalınan deyişler ve semahlar da oldukça önemli görülmektedir.

1960'lı yıllarda Yaşar Kemal'in ön ayak olduğu, içerisinde Nesimi Çimen, Davut Sulari, Muhlis Akarsu, Feyzullah Çınar, Âşık Daimî vb. Alevi icracıların, Harbiye Açıkhava Tiyatrosu'nda katıldığı etkinlik, Alevi müzik kültürü için önemli bir adım olarak bilinmektedir. Yine 1960'lı yıllarda benzer çalışmaları Alevi âşık ve ozanlarla birlikte Fikret Otyam tarafından Ankara'da yapıldığı bilinmektedir. Bu dönem içerisinde gözlemlenen en önemli unsur, Hacı Bektaş-ı Veli'nin "Benim Kâbe'm insandır" sözü ile toplum tarafından benimsenmesi istenen felsefi bir yaklaşımı vurguladığı bilinmektedir.

1970'lerde Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü Abbas Genç "Folklor'a Doğru" dergisinde Tahtacı Alevilerinin semahını ve Şiran Semahını yurt içinde de yurt dışında da yayınlamıştır. Şiran Semahının icra edildiği yarışmalar düzenlenmiştir. Bu etkinlikler ile semah ilk kez toplum karşısında icra edilmiştir. Toplumsal alanda birlik ve beraberlik duygularını pekiştirmiştir. Ortalama yirmi beş seneyi aşkın bir süreçte Alevi toplumunun inancı birçok faaliyetle temsil edilmeye çalışıldığı söylenmektedir. Daha sonrasında artan istek doğrultusunda farklılaşan ve genişlemekte olan festivallerin yer aldığı bilinmektedir.

1980 döneminde Arif Sağ, Muhlis Akarsu ve Musa Eroğlu'nun karşılıklı saz çalarak deyiş okuduğu Muhabbet serisi albümü Alevi-Bektaşî müziğinde önemli bir yer edindiği bilinmektedir. Arada gerçekleştirilen kadro değişikliği ile yurt dışı ve yurt içinde konserler vererek 1989 yılına kadar varlığını sürdürmüştür. Muhabbet albümüne halkın yoğun ilgi göstermesi sebebiyle bir benzer birçok proje üretilmiştir. Muhabbet serisi ile bir tür ekol olarak değerlendirilebilecek bir çalışma biçimi ortaya çıkmakta, bir başka deyişle Muhabbet serisini izleyen süreçte Alevi-Bektaşî müzik piyasasında köklerde var olan bir ritüele referans veren bir geleneğin icat edildiği görülmektedir. 1988 yılında Abuzer Karakoç, Hasret Gültekin, Hüseyin Aydın ve Ali

Ekber Eren'in birlikte çıkardıkları Dostlar Muhabbeti – Bitmeyen Türküler albümü de Muhabbet serisine benzer yapısıyla ilgi gördüğü bilinmektedir.

Naci Düzel, Şahin aydın, Kemal Kaplan ve Metin Karataş'ın gerçekleştirdiği bir grup çalışması olan Canlardan Canlara-1 adında albümü Alevi-Bektaşî müziği ile ilgili bir başka çalışma olarak yayınlanmaktadır. Daha sonra Emre Saltık ve Zafer Gündoğdu'nun katılımı gibi çeşitli değişikliklere rağmen bu grup günümüzde de çalışmalarını sürdürmektedir. Metin Karataş'ın değişmez üye olarak kaldığı bu grup 1997 yılında Türkölü Yürekler adıyla toplam beş albüm yayınlamıştır. Muhabbet geleneğini sürdüren bir diğör örnek ise Türkölü Sevdamız adlı gruptur. 2004-2005 yılında Şanlıurfa'nın Kısas bölgesinde doğup yetişen ve babası gibi aynı zamanda bir ozan olan Alevi dedesi Dertli Divani de Muhabbet kelimesi ile aynı anlama gelen Hasbıhal isimli benzer bir proje geliştirmiştir. Hasbıhal, Dertli Divani ve Ulaş Özdemir ile sabit bir kadro ile sadece konser, şenlik gibi etkinliklere katılmakla kalmayıp, Dertli Divani'nin yönettiğı cemlerde zakirlik görevinin yerine getirilmesini de üstlenmesiyle farklı bir oluşumdur.

2.9. Adıyaman Alevi Kültüründe Cem Geleneğı Türbe İnaniş

Adıyaman yöresi Sünni ve Alevi mezheplerinin yoğun olarak bir arada yaşadığı yerleşim merkezlerinden biridir. Adıyaman içerisinde bazı bölgelerde Alevi ve Sünni mezhebe mensup insanlar bir arada yaşarken bazı bölgelerde ise yalnızca Sünni mezhebine bağılı insanlar ya da Alevi mezhebine bağılı insanlar yaşamaktadır (Rençber, 2014: 51).

Türbe doğaüstü güçlere sahip olan ermiş olduğuna inanılan insanların mezarlarının ziyaret edildiğı mekânlar olarak görölmektedir. Türbeler insanların ihtiyaçları için yardım diledikleri ve türbede yer alan ve yüceliğine inanılan kişinin aracılığıyla duaların kabul edilmesiyle kurban adadıkları yer olarak kabul edilmektedir. Kurban adandıktan sonra lokma dağıtılıp, lokma duası yapılmaktadır. Adanan kurbanı adak kurbanı denir. Keçi, koyun ve koç gibi hayvanlar adak olarak gösterilebilirler. Bu ritüelde önemli olan şey Allah'a verilen sözün hatırlanmasıdır.

Adak kurbanı kesilirken yakın akrabalar ve komşular davet edilir. Adak adayıp kurban kesmeyenler ise günahkâr kabul edilmektedir (Rençber,2014: 117).

Adıyaman Alevileri genellikle kurban tığlama ritüelini gelenek ve göreneklerine bağlı olarak halen yerine getirilmektedir. Türbede yatan kişinin hürmete layık olduğuna inanılmaktadır. Türbede yatan zatlar; eren, evliya ve Allah'a yakın kimse olarak kabul edilmektedir. Bu türbeler önemli gün ve gecelerde duaların kabulü vb. birçok şey için kabul edilir.

Adıyaman Bölgesinde Yer Alan Ziyaretler: Seyyid Doğan Dede Türbesi, Eri (Ateş) Sâriye Türbesi, Güzel Dede Türbesi, Seyyid Hasan Dede Türbesi, Hüseyin Haydar Türbesi, Kamber Dede Türbesi, Kartallı Baba Türbesi, Ob-Aziz (Aziz Dede) Türbesi, Pir Mehmet Büyükhahin Türbesi, Pir Şahverdi Türbesi, Ulu Baba Türbesi, Zerban Türbesi, Zeynal Abidin Türbesi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanması aşamasında literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Literatür tarama yapıldığı aşamada Adıyaman'da bulunan cem evlerinin kütüphaneleri taranmıştır. Bu şekilde alevi Bektaşî kültürü hakkında bilgi edinilmiştir. Daha sonrasında yapılan aziz dede anma şenlikleri esnasında kişisel görüşmeler sonucunda alevi kültüründe bağlamanın yeri ve zakirlik kavramları hakkında bilgi edinilmiştir. Bu çalışmada biyografi, yorumlama ve eylem analizi desenleri kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evreni Adıyaman yöresinde bulunan alevi Bektaşî kültürünün özelliklerini taşımakta olan aziz dede türbesi ve bu türbede yapılan anma şenlikleri olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini alevi Bektaşî kültürü çerçevesinde cem ritüellerinin bir parçası olan zakirlik geleneği olarak belirlenmiştir.

3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, 2023-2024 eğitim öğretim çerçevesinde Adıyaman yöresinde yer alan Alevi Bektaşî inancına göre çeşitli ritüeller düzenlenen Aziz Dede Türbesi ile sınırlandırılmıştır.

3.4. Araştırmanın Sayıtları

Bu araştırmada kullanılan araç ve yöntemlerin amaca uygun olduğu ve kapsam geçerliliği içerisinde olduğu varsayılmıştır. Bu araştırmanın yapılacağı yörede konuyu daha iyi kavramak ve aktarmak adına kişisel görüşme yapılacak kişilerin, yöneltilecek sorulara içtenlikle yanıt vereceği varsayılmıştır.

3.5. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada veriler toplanırken cem evlerinde bulunan Dedeler ve Zâkirlerle kişisel görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda cem törenlerinde gerçekleştirilen müziksel ritüeller sırasında ses kaydı alınarak zakirlik geleneğinde deyiş ve nefeslerin müzikal analizleri incelenmiş ve notaya alınmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Yapılan metin analizleri, kişisel görüşmeler ve notaya alınmış olan eserlerin analizleri araştırmanın dördüncü bölümü olan bulgular ve yorum kısmında yer almaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. Adıyaman Yöresi Alevi Bektaşî kültürü, Cem törenleri Nasıl Yapılmaktadır?

Katılımcılara, Adıyaman’da Alevilik İbadetleri ve Cem Geleneği Ritüellerine İlişkin Görüşleri sorulmuştur.

“Her yörenin de kendine has özellikleri vardır. Erzincan, Tunceli ve Adıyaman tarafı birbirine benzemektedir. Sivas, Tokat gibi yerler ise birbirine benzemektedir. Beyit eşliğinde, gülbenkler eşliğinde yöresel farklar olabilmektedir. Bunun dışında Alevi olmanın kuralları veya şartları her yerde aynı şekilde yerine getirilmektedir. İbadet Allah ve insan arasında olan bir şeydir. İnsanın gönlünden nasıl geliyorsa öyle olmalıdır. Şekil veya şemayla olacak diye bir kaide yoktur. Alevi Dedeleri semah çalarken toplumdan birilerinin ceme dahil olması haktır ama edep ve erkanla ibadetini yerine getirmelidir. Felsefe ve giyim-kuşamıyla Cem ibadeti gerçekleşmelidir. Çünkü Cem ağır bir mertebedir. Herkes Cem ibadetine giremez. Niyaz edilirken el öpülür, Alevi Dedesi ise omuzdan veya yüzden öpmelidir. Yüz sıfatından alınan niyazlar yapılmamalıdır” (A. Güzel ile Kişisel İletişim, 1 Haziran 2024).

Alevi ibadetleri yaşadığı bölgenin adet ve düzenine göre farklılık gösterse bile temel olarak aynı ibadet şekli görülmüştür. Aziz Dede’nin torunu olan A. Güzel’ e göre ibadet edilirken önemli olanın niyet olduğu anlaşılmaktadır.

“Alevilik inancında yol pir sürek bin (yöresel farklılıklar) anlayışı vardır. Standart ve değişmez ritüeller yoktur. İbadetin şekli de çok standart ve katı kurallara tabi değildir. Önemli olan inancın özünde var olan değerlerin muhafazasıdır” (Z. Akdağ ile Kişisel İletişim, 1 Haziran 2024).

Z. Akdağ’a göre Alevilik mezhebinin içerisinde yer alan ibadetlerin ve ritüellerin değerlerine uygun şekilde gerçekleştirilmesi önemlidir. Yöresel farklılıkların bu değerlerin üzerindeki etkisi yok denecek kadar azdır.

4.2. Adıyaman Yöresinde Alevi Bektaşî İnancında Türbe İnanişının Önemî Nedir?

Katılımcılara “Adıyaman Cem geleneğinde türbe inanişının yeri ve önemi nedir?” sorusu yöneltirmiştir. Katılımcıların görüşleri şu doğrultudadır;

“Alevilik inancında türbe inanişi ve cem geleneği önemli ritüeller arasında yer almaktadır. Adıyaman belki Türkiye’de türbe sayısının yoğunluğu açısından en yoğun bölgedir. Özellikle Adıyaman Alevileri türbe ziyaretini kutsal bir ibadet olarak ve ibadet denebilecek değerde görürler. Aleviler yoğun olarak bu türbeleri ziyaret eder ve bu ziyareti ibadetlerinin bir parçası olarak görürler. Adıyaman da Abuzer isminin yoğunluğu Hz. Muhammed’in sahabeti ve sancaktarı olarak bilinen ve Hz. Ali’nin savaş ve mücadele yoldaşı Ebuzer Gıffari’ye (Abuzer Gaffari Türbesi) olan kutsiyetten ibaret gelir. Ait olduğu söylenen türbe ve yine Ebuzer Gıffari’nin yoldaşı olduğu kabul edilen 22 Mahmut El Ensari’ye ait olan türbeler ile bölge halkının yaşarken kişiliğine tanık olduğu Ağuiçen ocağından Ape Aziz (Dede Aziz) en önemli türbelerdendir. Aziz Dede Türbesinin yeri çok önemlidir” (Z. Akdağ ile Kişisel İletişim, 1 Haziran 2024).

Aziz Dede’nin torunu olan A. Güzel türbe inanişının Adıyaman Cem geleneğinde ibadetleri gerçekleştirme açısından önemli bir yeri olduğuna değinmiştir. Aziz Dede’nin bağlı olduğu Ocağa ve On İki İmamların soyundan gelmesine, kendisinde olan kerametlerine, insanlara karşı olan hoşgörüsüne, insanlara her konuda yardım etmesine bağlı olarak ritüellerin devam ettiğini belirtmiştir.

4.3. Adıyaman yöresi Aziz Dede Türbesi’nin Alevi Bektaşî inancına yönelik önemi nedir?

Adıyaman Alevi Geleneğinde Aziz Dede Türbesi

Aziz Dede Kimdir?

Aziz Dede nüfus bilgilerine göre 18 Mayıs 1905 yılında Adıyaman’ın Çelikhan ilçesine bağlı Pınarbaşı kasabasına bağlı Kurudere köyünde dünyaya geldiği

söylenmektedir. Aziz Dede ehlibeyt soyundan gelen ve Ağuiçen (zehir içen) ocağına bağlı, halk tarafından sevilen, saygı gösterilen bir veli olarak bilinmektedir. Bölge halkı tarafından bir pir, bir mürşit, bir veli olarak genel ve büyük kabul görmesinin sebebi yaşarken kişiliğinde mevcut olan erdemli davranışları olarak belirtilmektedir. Aziz Dede'nin yaşamı boyunca mülkiyetle bağına tamamen kopartarak halka faydalı biri olmak için çabaladığı söylenmektedir. İnsanlar arasında ırk, mezhep, din ayırımı yapmadığı için halk tarafından benimsendiği söylenmektedir. Gelen herkese yöre dili ile konuşmuş ve şefkat ile yaklaştığı belirtilmiştir. Akdağ'a (2019) göre;

Yaşamı boyunca pozitif bilimlere inandığını ve modern tıpi tavsiye ettiğini dile getirmiştir. Hurafeden uzak durduğu söylense de içinde yaşadığı toplumda onun adına pek çok söylenti ve efsane anlatıldığı belirtilmiştir. Ve halk onu keramet sahibi olarak tanımlamaktadır. Aziz Dede'nin yaşamı boyunca Adıyaman'ın tüm köylerini gezdiği ve insanlara her konuda yardım ettiği söylenmektedir. Son olarak Kavi köylerinden olan Şahmir (Yedioluk) köyünde ikamet ederek 1966 yılında orada hakka yürümüştür. Tavsiyesi üzerine türbesi Şahmir köyünde kendisinin belirlemiş olduğu bir tepenin eteğine gömülmüş daha sonra da türbesinin yapıldığı bilinmektedir. (s.19-20).

“Adıyaman cem geleneğinde türbe inancı varlığını korumaktadır. Ağuiçen Ocağı'na mensup olan herkesin keramet sahibi olduğuna, Ehlibeyt soyundan geldiğine inanılmaktadır. Keramet sahibi olarak bilinen ve keramet sahibi olduğuna inanılan, birçok insanın gözü önünde var olan sorunlara çözüm üreten, insan ayırımı yapmayan Aziz Dede insanların kendisine inanmasına sebep olmuş ve günümüzde hala temelini bu inancın oluşturduğu ritüeller düzenlenmektedir. Ayrıca zehirli hayvanlara karşı da bir kerameti olduğuna inanılmaktadır. Aziz Dede Türbesine olan inancın temelinde bunlar vardır” (A. Güzel ile Kişisel İletişim, 1 Haziran 2024).

Aziz Dede'nin torunu olan K. Güzel Aleviliğin özünü oluşturan birçok noktaya değinmekle birlikte Aziz Dede'nin yaşamı boyunca kendisinden önce gelen dedelerden, büyüklerinden gördüğü, kabul ettiği, öğrendiği ne varsa kendisinden sonraki insanlara da bunu aktarmayı görev olarak gördüğünü dile getirmektedir. Topluma örnek olacak davranışlar sergileyerek ve haktan yana olduğunu her zaman topluma gösteren Aziz Dede'nin insanlar tarafından sevildiğini, unutulmadığını ve bu yaşam felsefesini devam ettirmek amacıyla anma etkinliği düzenlendiğini belirtmiştir.

“Dünyaya bakıldığı zaman değişik insan grupları, değişik inançlara sahip insan grupları görebiliriz. Geçmişten günümüze köyden kente göçler sebebiyle kültür kaynaşması

gerçekleşmektedir. Alevilik hakkı, hakikati, insan olmanın değerlerini anlatır. Alevilik demek her şeyden önce insan olmaktır. Eren ve Evliya konumunda olan Aziz Dede her şeyden önce kendisini tanımıştır. İnsanoğlu eğer kendini tanır ve bilirse aynı zamanda Allah'ın bir sırrı, gizemi olduğunu da bilir. Bu sebeple Alevilik inancında insana hizmet, Allah'a hizmet olarak görülmektedir. Aziz Dede de her şeyden önce kendi özündeki doğruyu keşfetmiş bir zattır. Ve bu düşüncüyü çevresindeki insanlara, toplumlara aktarmak istemiştir. Yılda bir kez Aziz Dede'nin yaşam felsefesini ve ruhunu yaşamak ve yaşattırmak amacıyla anma ritüeli gerçekleşmektedir. Aziz Dede kendisinden önce gelmiş olan On İki imamlardan, pir ve mürşitlerin felsefe ve ruhundan faydalanarak bunu kendisine şiar edinmiştir. Ve kendisinden sonra gelecek olan kuşaklara aktarmak için sorumlu kişi konumunda olmuştur. Dünya çıkarı ve menfaati esiri olmamıştır. Felsefesi ve duruşu ile topluma ışık olmuştur. İnsanca, hakça, dürüstçe ve paylaşarak yaşamayı kendine şart olarak görmüştür. Yardıma muhtaç insanlara yardım etmesi, ezilenden yana olması sebebiyle gönül insanı olmuştur.” (K. Güzel ile Kişisel İletişim, 1 Haziran 2024).

Bu sebeple Aziz Dede'nin Adıyaman Alevi kültüründe ve çevre illerde farklı bir yere sahip olduğu söylenmektedir.

Aziz Dede'nin torunu olan A. Güzel, Aziz Dede Türbesi ritüellerinin diğer türbe ritüellerinden ayıran en önemli özelliğin Aziz Dede'nin de yaşamı boyunca izlediği yolu insanlara aktarabilmesi olduğunu savunmaktadır.

“Türbeyi ziyaret ederler kapı eşiği ve kapıyı niyaz olurlar. Saygıyla türbeye de niyaz olurlar. Genellikle türbenin etrafında niyaz olarak dönerler. Türbeye saygıdan dolayı sırtlarını dönmeden geri geri çekilerek türbeden çıkarlar. Kurbanlar dua ile kesilir. Lokma pişirilir orada bulunan herkesin o lokmadan yemesini mutlaka sağlamak isterler. O lokmadan insanlara ikram etmeyi bir ibadet gibi sayarlar. Lokma kutsaldır. O lokmadan arta kalanı kendileri ile birlikte götürüp komşu veya yakınlarına dağıtırlar. Lokmaya kutsal bir değer atfedilir. Sofraya kadın erkek hep birlikte oturulur. Kesinlikle kadın erkek ayrımı yapılmaz. Ayrım yapanlara da hoşgörü ile bakılmaz. Cemlerde tüm Alevilerde olduğu gibi herkese can diye bakılır. Orada bulunan kadın erkek herkes herkese can diye hitap eder ve can gözü ile bakılır.” (Z. Akdağ ile Kişisel İletişim, 1 Haziran 2024).

4.4. Alevi Bektaşî Geleneğine Bağlı Türbelerde ve Cem Törenlerinde İcra Edilmekte Olan Müzik

Günümüze kadar dünya da birçok kültürün var olduğu bilinmektedir. Fakat bazı kültürlerin barınamayıp yok olduğu gözlemlenmiştir. Alevi Bektaşî kültürünün

geçmiş yıllardan günümüzü bozulmadan gelebilmesinin nedeninin müzik sayesinde olduğu belirtilmektedir. Alevi Bektaşî kültüründe cem ibadetleri yapılırken ibadetin başından sonuna kadar müzik ile bir uyum içerisinde olduğu bilinmektedir. Aleviler de müzik söz ve saz üstüne kurulmaktadır.

Aziz Dede'nin torunu olan A. Güzel, Aleviliğin temelinde müzik olduğu için istenilen her türbede ritüellerin müzik eşlikli olarak yapılabileceğine değinmektedir. Ancak Aziz Dede Türbesi'nde müzik eşlikli ritüellerin yapılmasının amacının toplumda oluşturulan birlik ve beraberliğin daha da pekişmesini sağlamak ve insanlar arasında etkileşimi arttırmak olduğunu dile getirmektedir.

“Müzik alevi toplumunun temelinde yer alan önemli bir ayrıntıdır. İbadetleri yerine getirmede önemli bir köprü görevi göstermektedir. Müzik eşliğinde ritüellerin bir sebebi Aziz Dede'nin kişiliğini, yaşamını, felsefesini daha yoğun kitlelere duyulmasını sağlamaktır. Son 10 senedir bu yapılmaktadır. Adıyaman ve çevre illerde bu şekilde etkileşimi artırılmıştır. Aslında genel olarak her türbede müzik eşliğinde ritüeller gerçekleştirilebilir. Müziğin yer almasının bir diğer sebebi bizden önceki insanların da kullanmasıyla günümüze gelmesidir. Müzik eşliğinde yapılan ritüellerin ruhu doyurduğuna inanıldığı içinde müzik eşlikli ritüeller yapılmaktadır. Müziği hayatımızın her alanında başköşeye koymuştur. Bağlamaya da inanç ve değerlerimizin özünde yer vermişizdir” (K. Güzel ile Kişisel İletişim, 1 Haziran 2024).

Aziz Dede'nin torunu K. Güzel müziğin alevi toplumunda bir köprü görevi gördüğünü ve nesilden nesile aktarım sonucu müzik eşlikli ritüeller gerçekleştiğine değinirken bağlamanın alevi kültüründe değerini yansıttığını dile getirmiştir.

Bu kültürde bağlamanın yeri oldukça üstün görülmektedir. Bağlama bu kültürde sadece bir çalgı aleti olarak görülmemekte, Cem törenlerinin bir parçası olarak o ibadet alanında bulunmakta ve ibadetin şekillenmesini sağlamaktadır. Ayrıca Kuran ayetlerinin Türkçe şekilde bir beste icrasıyla ibadetlerde okunmasından dolayı bağlamaya ‘Telli Kuran’ adı verilmektedir. Bu kültürün aktarıcısı olan bağlama, kişilerin duygu düşüncelerini ve kendileri ifade etme biçimi olarak bağlamayı kullanmışlardır. Bu durumda alevi kültürünün kişiliği oluşturan ve aktarmada temel araç olarak görülen unsur bağlama olarak belirtilmektedir.

4.5. Alevi Bektaşî Kültüründe Zakirlik Geleneği

Zakirin sözlük anlamı zikirden gelmektedir. Zikir ise İslam inancında ibadettir, duadır. Zakir kelimesi Rivai, Cevdet-i, Mevlevî gibi diğer tarikatlarda çalgı aleti eşliğinde ezgi ile şiir okuyan dervişler için de kullanılmıştır.

Alevî ocaklarının bulunduğu farklı bölgelerde dede aynı zamanda zakirlik hizmetini de yürütmekte olup zakir yerine âşık veya baba gibi terimler de kullanılmaktadır.

Cem ibadetlerinde her hizmetin bir postu vardır. Zakirlik postunun pirinin ocaklara ve yörelere göre inancın kullarına atfedildiği görülmüş olup Çubuk, Çankırı civarındaki ocaklar hizmet pirleri olarak İmam Hasan'ı kabul ederken, doğu bölgelerinde Sivas, Malatya vb. bölgelerde İmam Cafer-i Sadık'ı pir kabul ederler.

Zakirler herhangi bir çalgı eşliğinde cemde yapılan hizmete uygun bir nefes veya deyiş okurlar. Zakirler yörelere göre bağlama, kemane, cura gibi çalgı aletleriyle icralarını gerçekleştirmektedirler. En çok kullanılan çalgı aleti ise bağlama olarak bilinmektedir. Ayrıca eski Türklerin geleneksel çalgı aletinin kopuz olduğu da bilinmektedir.

İnanç sahipleri zakirler, alevî âşıkları Kuran'ın batıl dünyasına yani Alevî – Bektaşîlerin inanç pratiklerini Allah Muhammed Ali aşkıyla deyişle ifade eden kutsiyet bahşedilmiş insanlar olarak görülmektedir. Bu sebeple Alevî – Bektaşîler bağlamaya Telli Kuran da derler. Ondan sarf olan nağmeler ilahî sözler olarak kabul görülmektedir. Âşıklar da haktan gelen sözleri aktaran insanlar oldukları için özel bir saygı ve hürmetle anılırlar.

Zakirin okuduğu deyiş Duaz-ı İmam, Mersiye, Kaside, Naat, İlahiler dinî ibadetler olup bunlar Kuran ayetlerinin Türkçe mealleri olarak bilinmektedir. Bu nefesler aynı zamanda tasavvufî batını içeriklidirler. Zakir bu nefesler ile cemdeki kişileri zikre yöneltmektedir.

“bulunduğumuz coğrafyada cem törenlerinde ilk başlarda dedeler aynı zamanda zakirlik görevini de üstlenmişlerdir. Günümüz de dedelerin zakir olabildiği gibi oniki hizmet içerisinde bulunan zakirlik hizmeti ayrı olarak dedenin yanında bulunan müşidleri ile birlikte yapılmaktadır.” (M. Bozkurt ile kişisel iletişim, 9 Mayıs 2024).

Her saz çalıp deyiş Duaz-ı İmam okuyan zakir olarak kabul görülmemektedir. Bir kişinin zakir olabilmesi için çok uzun ve özel bir eğitimden geçmesi gerekmektedir. Bu da usta bir cem zakirine çırak olmakla başlamaktadır. Çırak olan kimsenin üstadından edep, erkân, usûl öğrenmesi, devamlı cemlerde erenlerin sohbet toplantılarında bulunması, manevi inancının da kuvvetli olması gerekmektedir. Ayrıca okuduğu deyişlerde duaz-ı imamlarda geçen tasavvufi, batini terimlerin manalarını iyi bilip anlaması gerekmektedir. Ayrıca zakirin kuranı nefeslerin ve deyişlerin içerisine işlemiş yedi büyük tarikat âşıkları olan Nesimi, Fuzuli, Hatayi, Pir Sultan, Yemini, Virani, Kul Himmet'in nefeslerini ezbere okuyup bunları ibadetin gereklerine uygun yer ve zamanda özel makamlarda da icra etmesi gerekmektedir. Bazen bade içtiğine inanılan bu zakirler irticalen ocak büyüklerinden onay alarak kendilerine ait deyişleri hizmetin gereğine uygun olarak icra etmektedirler. Her ocağın kendine has icra ortamı ve zakirlik hizmetleri bulunmaktadır.

Cem ibadetlerinin saz ile yapılmasını ise şu şekil açıklayabiliriz; “Müzik eşliğinde ibadet hemen hemen bütün ilahi dinlerde mevcuttur. Okunan ilahiler eşliğinde herhangi bir çalgı aleti mutlaka vardır. Davut peygamber ud çalarak ilahiler okumuştur. Hristiyanlar kiliselerde, İslam'ın ehli-sünnet kesimi ise tekkelerde çeşitli çalgı aletleri eşliğinde ilahi okurken ibadetlerini yerine getirmektedirler”.

Alevi Bektaşilerin sohbet toplantılarında cem ibadetlerinde saz eşliğinde ilahiler, deyişler, duaz-ı imamlar okuduğu bilinmektedir. Sazın teline her vuruşta telin ‘Hu’ diye bir ses çıkardığını, ‘Hu’ sesinin yüce yaratanın gizli ismi olduğuna inanılmaktadır. Ayrıca sazın zakirin sesiyle birleşince insanda manevi bir coşku yarattığına, bu coşkunun ise insanı bütün kötü düşüncelerden arındırdığına inanılmaktadır. Cem törenini baştan sona dede ve zakir bir arada götürmektedir. Dedenin olmadığı yerde zakirler de dedelik yapabilmektedir. Bu sebeple bir zakirin de dede kadar bilgili olması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında alevi Bektaşi kültürünün içerisinde önemli rol alan zakirlik geleneği, Alevi Bektaşiliğin devamı niteliğinde önemli yer tutmaktadır.

Alevi Bektaşi inancı içerisinde nefes ve deyişler farklı bir anlam ifade etmektedir. İnanç içerisinde nefes şu şekilde ifade edilmektedir; Dede'nin ağzından çıktığında dua, zakirin ağzından çıktığında deyiş olarak adlandırıldığı söylenmektedir.

Cem törenlerinde ibadetin başından sonuna kadar belli bir düzen içerisinde deyişler ve nefesler sıralı bir şekilde yol izlemektedir. Aleviler de nefes kavramının manası Hz. Muhammed'i gönlünde barındırmak manasını taşımaktadır. Her bir okunan nefes ve deyişlerde hak Muhammed Ali zikredilmektedir.

Alevi ibadetlerinde sıralamanın şu şekilde olduğu belirtilmiştir;

“cem ibadetlerine başlamazdan önce cem alanın da bulunan kişilerden rızalık alınmaktadır. O alanda bulunan her kişinin birbirinden razı olduğu durumda cem ibadetleri başlar. İlk üç konun nefes meydan açma deyişleridir. Meydan açma deyişlerinde sonra bir tane oniki İmam, duazı İmam okunur. Daha sonrasında oniki hizmet deyişi oniki hizmet deyişinden sonra miraçlama ve akabinde semah semahtan sonra tevhit en sonunda da mersiye okunur. Bunlar Anadolu coğrafyasında yıllardır bu sıralama ile devam etmektedir. Ve yıllardır cemlerimize bu şekilde yön veriyoruz.” (M. Bozkurt ile kişisel görüşme, 9 Mayıs 2024).

Bu kültürün ibadeti içerisinde sazlı ve sözlü aktarımı dolayısıyla uzun süreler boyunca yapısında çok fazla farklılıkların yaşanmamış olmasına değinilmektedir. Aynı coğrafya içerisinde dahi birçok toplumun bir arada yaşamasından kaynaklı farklı yörelerde bazen icra biçimi bazen de söz farklılıkları dikkat çekmektedir. Yaşanılan yörenin yapısına uygun olarak kültürün temellerini değiştirmeden icra edilen eserlerin bulunduğu yörenin özelliklerini taşıdığı gözlemlenmiştir.

4.6. Adıyaman Yöresi Aziz Dede Anma Törenlerinde İcra Edilmekte Olan Deyişler

1. Bu Gün Bize Pir Geldi Adlı Deyişin TRT Repertuarında Olan Versiyonu

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR No : 4150
İNCELEME TARİHİ : 04. 12. 1997

YÖRE
ERZİNCAN/Tercan
KAYNAK KİŞİ
ÂŞIK İSMÂİL DAİMİ

SÜRE :

BUGÜN BİZE PİR GELDİ

DERLEYEN
TRT MÜZİK DAİRESİ BAŞKANLIĞI
THM ve OYUNLARI MÜDÜRLÜĞÜ
DERLEME TARİHİ

NOTALAYAN
ALTAN DEMİREL

(SAZ -)

BU GÜN Bİ ZE PİR GEL Dİ (SAZ -)

GÜL LE Rİ TA ZE GEL Dİ (SAZ -) Ö NÜ Sİ RA KAN BE Rİ (SAZ -)

A LİMUR TA ZA GEL Dİ (SAZ -) A Lİ BE NİM ŞA HİM DİR (SAZ -)

KÂ BE KİB LE GÂ HİM DİR Mİ RAÇ TA Kİ MU HAM MET

O BE NİM PA Dİ ŞA HİM DİR ZEL Mİ RAÇ TA Kİ MU HAM MET

Şekil 1 – Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

BUGÜN BİZE PİR GELDİ

- 2 -

O BE NİM PA Dİ ŞA HIM DIR (SAZ)

PA Dİ ŞA HIM YA RA DAN O KUR AĞ DAN KA RA DAN

BEN PİR DE NAY RI LA LI KAÇ YIL GEÇ Tİ A RA DAN

YUZ YIL GEÇ Tİ A RA DAN EY VAL LAH ŞA HIM EY VAL LAH

A LI SEN SİN GÜ ZEL ŞAH İL LAL LAH ŞA HIM İL LAL LAH

HAK LÂ İ LÂ HE İL LAL LAH HAK LÂ İ LÂ HE İL LAL LAH

HAK LÂ İ LÂ HE İL LAL LAH EY VAL LAH ŞA HIM EY VAL LAH

A LI BİR DİR GÜ ZEL ŞAH EY VAL LAH PİRİM EY VAL LAH

(SAZ - - - - -)

Şekil 2 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

BUGÜN BİZE PİR GELDİ

-3-

PA Dİ ŞA HIM YA RA DAN O KUR AĞ DAN KA RA DAN

BEN PİR DEN AY RI LA LI (SAZ) YÜZ YIL GEÇ Tİ A RA DAN

YÜZ YIL GEÇ A RA DAN A RA MI U ZAT TI LAR

YA RA MA TUZ AT TI LAR FAZ LI DAN BİR KUL GEL Dİ

BE DES TAN DA SAT TI LAR BE DESTAN DA SAT TI LAR

SA TAR LAR BE DES TAN DA SES GE LİR GÜ LIS TAN DA

MU HAM ME DİN HA TE MI BEL GÜ ZAR DİR AS LAN DA

BEL GÜ ZAR DİR AS LAN DA BEL GÜ ZA RIM AS LA NIM

SEV DA SI NI ÇE KE RİM BEN PİR DEN AY RI LA LI

Şekil 3 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

BUGÜN BİZE PİR GELDİ
- 4 -

GÖZ YA ŞI MI DÖ KE RİM GÖZ YA ŞI MI DÖ KE RİM

DÖ KE RİM GÖZ YA ŞI MI GÖR MEV LA NIN İ Şİ Nİ

KE ŞİŞ KUR BAN EY LE Dİ YE DOĞ LU NUN BA ŞI Nİ

YE DOĞ LU NUN BA ŞI Nİ (SAZ - - - - -)

KE Şİ KUR BAN EY LE Dİ

NE HOŞ Bİ RAN EY LE Dİ YER YÜ ZÜN DE ME LEK LER

HEP Sİ Fİ GÂN EY LE Dİ Fİ GÂN EY LER ME LEK LER

KA BUL OL SUN Dİ LEK LER YE ZİT BİR DERT EY LE Dİ

O DERT BE Nİ DE LEY LER O DERT BE Nİ DE LEY LER

Şekil 4 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

BUGÜN BİZE PİR GELDİ

- 5 -

EY VAL LAH ŞA HIM EY VAL LAH EY VAL LAH ŞA HIM EY VAL LAH

HAK LA İ LÂ HE EY VAL LAH EY VAL LAH ŞA HIM EY VAL LAH

EY VAL LAH Pİ RİM EY VAL LAH (SAZ - - - - -)

YE ZİT BİR DERT EY LE Dİ

İ MAMLAR VİRD EY LE Dİ ŞA HIM BİR ŞE HİR YAP TI

KA PU SUN DÖRT EY LE Dİ DÖRT EY LE Dİ KA PU SUN

LÂ LU CEV HER YA PU SUN YE ZİT LER ŞE Hİ TET Tİ

İ MAM LA RİN HE Pİ SİN İ MAM LA RİN HE Pİ SİN

LÂ İ LÂ HE İL LAL LAH İL LAL LAH ŞAH İL LAL LAH

Şekil 5 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

BUGÜN BİZE PİR GELDİ

- 6 -

LÂ İ LÂ HE İL LAL LAH EY VAL LAH ŞA HIM EY VAL LAH

EY VAL LAH Pİ RİM EY VAL LAH (SAZ -----)

HA SA NA A ĞU EZ Dİ LER HÜ SEY NE Nİ CE KIY DI LAR

ZEY NEL İ LE BA KI RI BİR ZİN DA NA KOY DU LAR

BİR ZİN DA NA KOY DU LAR ZİN DAN DE ĞİL CE ZA DIR

CA FER KÂ ZİM Rİ ZA DIR Rİ ZA NİN BİN Bİ RİS Mİ

YOL LA Rİ Nİ GÖ ZE DİR YOL LA Rİ Nİ GÖ ZE DİR

TA Kİ NA Kİ AĞ LA DI GÖZ YA ŞI NI ÇAĞ LA DI

(SAZ -----)

Şekil 6 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

BUGÜN BİZE PİR GELDİ

-7-

ON İ Kİ DİR KA TA RIM

TÜR LÜ MA TAH SA TA RIM YÜ KÜ MÜZ CEV HER DEN DİR

MÜŞ TE Rİ YE SA TA RIM SA TA RIM MÜŞ TE Rİ YE

KER VAN KAL KA YÜ RÜ YE CEB RA İ Lİ EŞ ET Tİ

CEN NET TE Kİ HÜ RÜ YE CEN NET TE Kİ HÜ RÜ YE

HÜ RÜ YE EŞ EY LE Dİ HA TI RIN HOŞ EY LE Dİ

KU LU NA KA NAT VER Dİ HA VA DA KUŞ EY LE Dİ

HA VA DA KUŞ EY LE Dİ KUŞ EY LE Dİ HA VA DA

GE ZER DÜZ DE O VA DA ME LEK LER SAF SAF OL MUŞ

Şekil 7 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

BUGÜN BİZE PİR GELDİ

-8-

EL KAL DIR MIŞ DU A DA EL KAL DIR MIŞ DU A DA

HA TA YİM HAL ÇA ĞIN DA HAK GÖ NÜL AL ÇA ĞIN DA

YÜZ BİN KÂ BE YAP MAZ SA BİR GÖ NÜL AL ÇA ĞIN DA

BİR GÖ NÜL AL ÇA ĞIN DA HAK LA İ LÂ HE İL LAL LAH

İL LAL LAH ŞAH İL LAL LAH LÂ İ LÂ HE İL LAL LAH

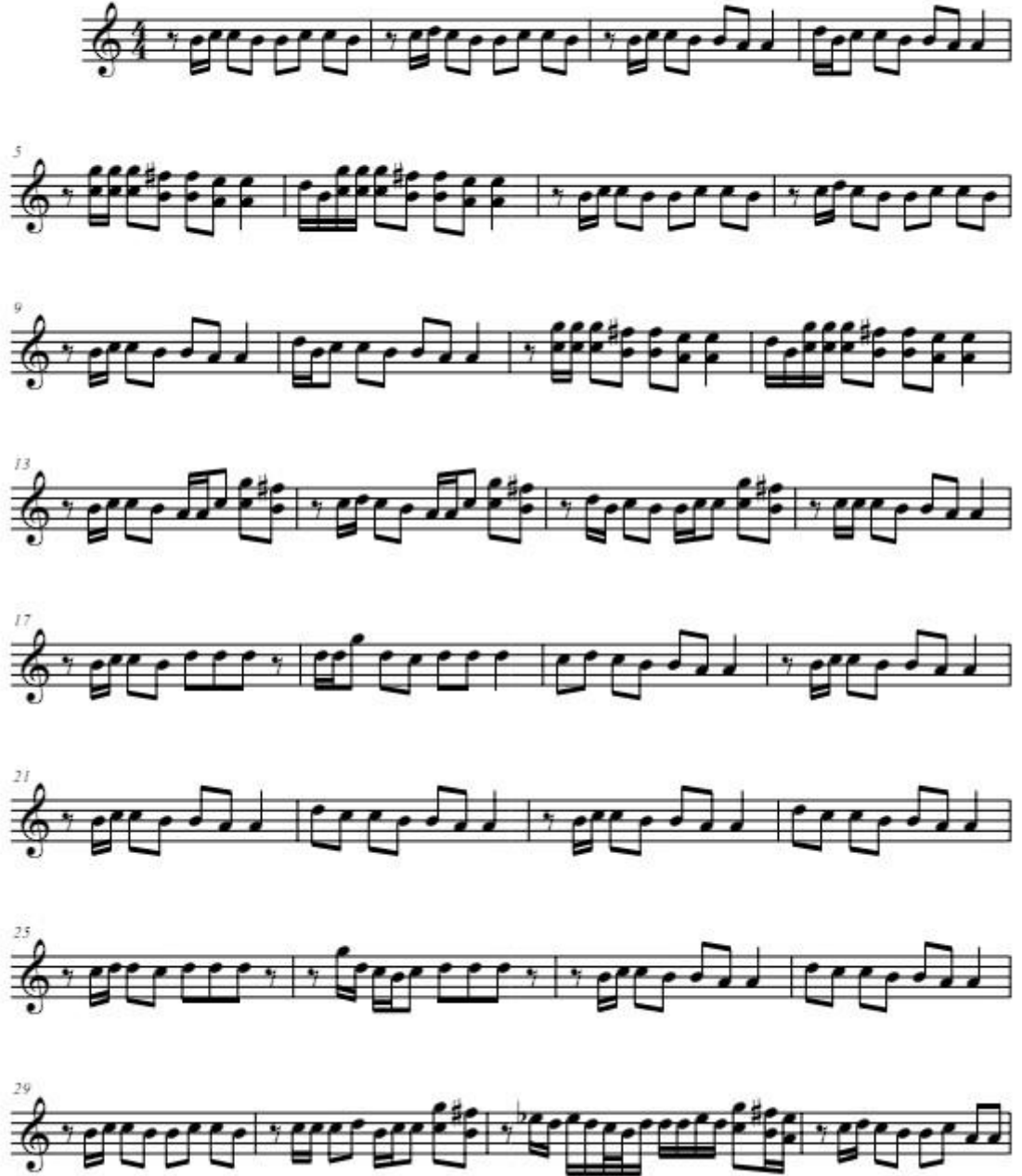
EY VAL LAH ŞA HIM EY VAL LAH EY VAL LAH PİR RİM EY VAL LAH

GEHÖTÜRK

Şekil 8 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

1.1 Bu Gün Bize Pir Geldi Adlı Deyişin Aziz Dede Türbesinde İcra Edilmekte Olan Versiyonu

BU GÜN BİZE PİR GELDİ

Şekil 9 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi Aziz Dede Türbesinde İcra Edilmekte Olan Versiyonu

Şekil 10 - Bu Gün Bize Pir Geldi Deyişi Aziz Dede Türbesinde İcra Edilmekte Olan Versiyonu

Bu gün bize pir geldi deyişinin günümüzde Adıyaman yöresi Zakirleri tarafından icra edilen versiyonu bu şekilde olmaktadır. Makamsal yapının değişmediği fakat motiflerin büyük oranda değiştiği gözlemlenmiştir.

2. Bana Yücelerden Seyreden Dilber Deyişi Repertuardan Olan Versiyonu

REPERTÜKÜL SIRA NO : 019

Yöre :
KAHRAMANMARAŞ

Kaynak Kişi :
Aşık Mahzuni ŞERİF

BANA YÜCELERDEN SEYREDEN DİLBER

Derleyen :

Notaya Alan :
Sadi PİRKOCA

BA NA YÜ CE LER DEN SEY RE DEN DİL BER
GÖ NÜL SEV Dİ BE NİM GÜ NA HIM NE DİR
BU DÜN YA Mİ SAL DİR ÇA TI SIZ HA NA
Sİ YAH KİR PİK LER İN O__ Y OK MU CA NA NİM
YAN DIM HAS RE Tİ NE O__ Y BUN CA SE__ NE DİR
E BE Dİ KAL MA Dİ O__ Y ŞA HA SU L TA NA
İN SAF ET YÜ ZÜ NÜ YÜ ZÜ ME DÖN DER
MEC NU NUM DER DİN DEN DER DİM FE NA DİR
DER YA NİN İ ÇİN DE BİR DAM LA BA NA
İZ Dİ RA BIN SO NU O__ Y YOK MU CA NA NİM
İZ Dİ RA BIN SO NU O__ Y YOK MU CA NA NİM
BU DA MAH SU Nİ YE O__ Y ÇOK MU CA NA NİM

BANA YÜCELERDEN SEYREDEN DİLBER
SİYAH KİPRİKLERİN OK MU CANANIM
İNSAF ET YÜZÜNÜ YÜZÜME DÖNDER
İZDIRABIN SONU YOK MU CANANIM

GÖNÜL SEVDİ BENİM GÜNAHIM NEDİR
YANDIM HASRETİNE BUNCA SENEDİR
MECNUNUN DİRDİNDEN DİRDİM FENADIR
İZDIRABIN SONU YOK MU CANANIM

BU DÜNYA MİSALDİR ÇATISIZ HANA
EBEDİ KALMADI SAHA SULTANA
DERYANIN İÇİNDEN BİR DAMLA BANA
BU DA MAHZUNİ'YE ÇOK MU CANANIM

REPERTÜKÜL
repertukul.com & turkupedia.com

Şekil 11 – Bana Yücelerden Seyreden Dilber TRT Repertuarında Olan Versiyonu

2.1. Bana Yücelerden Seyreden Dilber Deyişi Aziz Dede Türbesinden İcra Edilmekte Olan Versiyonu

BANA YÜCELERDEN SEYREDEN DİLBER

Şekil 12 Bana Yücelerden Seyreden Dilber Deyişi Aziz Dede Türbesinden İcra Edilmekte Olan Versiyonu

Bana yücelerden seyreden dilber adlı deyişin makamsal acıdan bir farklılık göstermediği görülmektedir. Fakat icra biçimi olarak Adıyaman yöresi Zakirleri eserin motiflerini usta-çırak ilişkisi içerisinde geçmişten günümüze kadar bu şekilde icra ettiklerini belirtmektedir.

3. Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR No : 4784
İNCELEME TARİHİ : 08.04.2009

DERLEYEN
BANTTAN YAZILDI

YÖRE

DERLEME TARİHİ

ŞANLIURFA -
KISAS KÖYÜ

ÇAĞRIŞA ÇAĞRIŞA HAVADA DURNAM

KİMDEN ALINDIĞI

NOTALAYAN

AŞIK SEFAI(Mehmet Acet)

ALTAN DEMİREL

SÜRE : $\text{♩} = 80$

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It consists of eight staves of music. The first staff is labeled 'Saz' and has a dashed line below it. The second staff has a bracket below it. The third staff has a bracket below it. The fourth staff has a bracket below it. The fifth staff has a bracket below it. The sixth staff has a bracket below it. The seventh staff has the lyrics 'ÇAĞ RI ŞA ÇAĞ RI ŞA HA VA DA DUR NAM' and a dashed line below it. The eighth staff has the lyrics 'BAĞ DAT TAN MI GEL DİN AĞ ZİN DA HUR MA' and a dashed line below it.

Şekil 13 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

ÇAĞRIŞA ÇAĞRIŞA HAVADA DURNAM

- 2 -

E MA NE TİM SA NA SI LA MA UĞ RA Saz----)

EĞ LEN DUR NAM EĞ LEN Pİ RE Gİ DE LİM Saz ---)

A Lİ NİN ÇA ĞIR DI Ğİ YE RE VA RA LİM Saz-----

-----) ALİ NİN ÇA ĞIR DI Ğİ

YE RE VA RA LİM Saz---) HA SAN LA HÜ SEY Nİ

ZEY RE TE DE LİM Saz---) ON İ Kİ İ MAM LA RA

YÜZ LER SÜ RE LİM Saz---) EĞ LEN DUR NAM EĞ LEN

Pİ RE Gİ DE LİM Saz---) KER BE LA ÇÖ LÜN DEN

Şekil 14 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

ÇAĞRIŞA ÇAĞRIŞA HAVADA DURNAM

- 3 -

TE KİL Mİ GEL DİN Saz---) KUL HÜ SEY NİM DER Kİ
KAY NA DIM COŞ TUM Saz---) BU AŞ Kİ NE LİN DEN
SE RİM DEN GEÇ TİM Saz---) ÇAĞ RI ŞA ÇAĞ RI ŞA
A RA LA RAÇ TİM Saz---) EĞ LEN DUR NAM EĞ LEN
Pİ RE Gİ DE LİM M Saz---) EĞ LEN DUR NAM EĞ LEN
Pİ RE Gİ DE LİM Saz---
.....)
.....) DEV RE DİP GE ZER SİN Saz---)

Şekil 15 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

ÇAĞRIŞA ÇAĞRIŞA HAVADA DURNAM

- 4 -

DA RI FE NA YI Saz---) BAĞ DAT Dİ YA RI NA Saz---)

VAR DIN MI DUR NAM Saz---) ME DA YİN ŞEH RİN DE Saz---)

FAT MA A NA YI Saz---) MA KA MI OR DA DIR Saz----)

GÖR DÜN MÜ DUR NAM Saz--- --) BİZ DE BE Lİ DE DİK

BİZ DE NU LU YA İ MA NA LIP İK RAR Saz----)

VER DİK VE Lİ YE Saz--- --) NE CEF DER YA SIN DA Saz----)

İ MAM A Lİ YE Saz----) BU DER YA YA YÜZ LER Saz----)

SÜR DÜN MÜ DUR NAM Saz----) KUL HÜ SEY NİM DER Kİ

Şekil 16 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

ÇAĞRIŞA ÇAĞRIŞA HAVADA DURNAM

- 5 -

HAK KA VA RA LIM VA RIP DER GA HI NA Saz----)

YÜZ LER SÜ RE LİM Saz---) CAN BAŞ FE DA E DİP Saz----)

ŞA HI GÖ RE LİM Saz----) SEN DE O SUN TA NI Saz----)

GÖR DÜN MÜ DUR NAM Saz---) AL LAH AL LAH SEN DU RUR KEN

YA BEN Kİ ME YAL VA RA YIM SE NİN İS MİN GAF FAR İ KEN

YA BEN Kİ ME YAL VA RA YIM OD KA ZA NI KAY NA YAN DA

BAŞ TA BE YİN PAR LA YAN DA KA RAN LIK KAB RE VA RAN DA

YA BEN Kİ ME YAL VA RA YIM KA Bİ RİN DEN KAH DE YİN CE

Şekil 17 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

ÇAĞRIŞA ÇAĞRIŞA HAVADA DURNAM

- 6 -

AÇ DEF TE Rİ BAH DE YİN CE HEYR Lİ A MEL YOK DE YİN CE

YA BEN Kİ ME YAL VA RA YIM HA Bİ BİM Şİ FA KİL MAZ SA

SU VA LIM KO LAY GEL MEZ SE SEN DEN Kİ İM DA TOL MAZ SA

YA BEN Kİ ME YAL VA RA YIM NE Sİ Mİ DER MEY DA NİN DA

CÜM LE MAH LUK Dİ VA NİN DA CÜM LE Sİ SE Nİ NEM RİN DE

YA BEN Kİ ME YAL VA RA YIM Saz-----

112

Şekil 18 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

ÇAĞRIŞA ÇAĞRIŞA HAVADA DURNAM

- 7 -

YA RALA RIM GÖZ GÖZ Saz-----) OL DU O YUL DU Saz-----)

HU NET Tİ BAĞ RI MA DOST DOST Saz-----) BİR Pİ RE SE BEP Saz-----)

HER GELEN LER Bİ Zİ Saz-----) TAŞ LA RA YAK LAR Saz-----)

BU DU RAH VA Lİ MİZ BİR Pİ RE SEBEP Saz-----)

NEN Nİ DE NEN Nİ NEN Nİ DOST NEN Nİ NEN Nİ

HAS NEN Nİ NEN Nİ Saz-----)

NEN Nİ DE NEN Nİ NEN Nİ DOST NEN Nİ NEN Nİ

Şekil 19 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

ÇAĞRIŞA ÇAĞRIŞA HAVADA DURNAM

- 8 -

DE LI LİM DER AŞK KI Saz-----)

TA BI NA ÇA RAM Saz-----) HEY CA NA ÇA RAM Saz-----)

GÖ ZÜ MYA ŞI DER YA DER YA Saz-----) LA RA SA ÇA RAM Saz-----)

Pİ RE LİNDEN A ĞU Saz-----) OL SA İ ÇE REM Saz-----)

KOY DE SİN LER ÖL MÜŞ BİR Pİ RE SE BEP Saz-----)

NEN Nİ DE NEN Nİ NEN Nİ DOST NEN Nİ NEN Nİ

Şekil 20 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

ÇAĞRIŞA ÇAĞRIŞA HAVADA DURNAM

- 9 -

The musical score is written in a single system with seven staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 12/8 time signature. The melody is written in a simple, folk-like style. The lyrics are written below the notes. The second staff has a tempo marking of 90. The third staff continues the melody. The fourth staff has a key signature change to two flats (B-flat and E-flat). The fifth staff continues the melody. The sixth staff continues the melody. The seventh staff continues the melody and ends with a double bar line. The lyrics are written below the notes.

HAS NEN Nİ NEN Nİ Saz-----

$\text{♩} = 90$

E ĞER Ğİ DER İ SEN DOS TEL LE Rİ NE Saz-----)

BİR NA ME MİZ VAR DI R A LIN DUR NA LAR Saz-----)

GÖ NÜL HAY RAN KAL DI HUB TEL LE Rİ NE Saz-----)

A RA YI PO Pİ Rİ BU LUN DUR NA LAR Saz-----)

Şekil 21 - Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

ÇAĞRIŞA ÇAĞRIŞA HAVADA DURNAM

- 10 -

BA ŞI MA GE LE Nİ SÖ Y LE Pİ Rİ NE

MER HA ME TE Y LE Sİ N A HU ZA Rİ NA Saz-----)

YÜZ LE Rİ Nİ SÜ RÜ N HÜN KAR BA LI MA Saz-----)

BİR SA AT ÜS TÜN DE DÖ NÜ N DUR NA LAR Saz-----)

SİT Kİ DER KUR BAN A LI SO YU NA

KU R BA NO LAM KAŞ LA Rİ Nİ N YA YI NA Saz-----)

GÖK TE ME LEK Saz-----) DUR DU DA Rİ NA Saz-----)

AR ZU HA LİM Pİ RE SU NUN DUR NA LAR Saz-----)

Şekil 22 Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

ÇAĞRIŞA ÇAĞRIŞA HAVADA DURNAM

- 11 -

VA RIN Dİ VA Nİ NA DU RUN DUR NA LAR Saz-----)

Saz -----

$\text{♩} = 120$

DER DİM ON DUR ÇÜN DO KU ZU Dİ YE MEM AĞ YA RE BEN

SE Kİ ZİN DE KAL DI AK LIM YE Dİ DE A VA RE BEN

ÇÜN AL TI SI BEN DE İ SE BEŞ TE ÇEK ME NEM E LEM

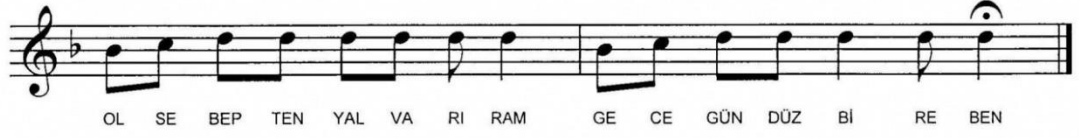
DÖRT TE HÜ DAM LÜT FEY LER SE ÜÇ TE BU LAM ÇA RE BEN

DER NE Sİ Mİ ÇÜN BU GÖ NÜ L İ Kİ LİK TEN HA Lİ DE ĞİL

Şekil 23 Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

ÇAĞRIŞA ÇAĞRIŞA HAVADA DURNAM

- 12 -

Şekil 24 Çağrışa Çağrışa Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

3.1 Çağrışa Çağrışa Deyişi Aziz Dede Türbesinde İcra Edilmekte Olan Versiyonu

ÇAĞRIŞA ÇAĞRIŞA HAVADA DURNAM

Şekil 25 - Çağrışa Çağrışa Deyişi Aziz Dede Türbesinde İcra Edilmekte Olan Versiyonu

Çağrışa Çağrışa deyişinde Adıyaman yöresinde hem makamsal hem de icra biçimi olarak değişikliklerin olduğunu söylemek mümkün görülmektedir. Bu deyişte aynı motifler sürekli tekrar edilmektedir. Eseri icra eden zakirler eserin bazı bölümlerinde kendi icra biçimlerine göre makamsal değişiklikler yapmaktadır.

4. Şu Âleme Nur Doğdu Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

ŞU ALEME NUR DOĞDU (MUHAMMED DOĞDUĞU GECE)

NOTA: HÜSEYİN YILDIRAY DUMAN

♩ = 75

ŞU A LE ME NUR DOĞ DU LA İ LA HE İL LAL LAH MU HAM MED DOĞ DU ĞU GE CE
LA İ LA HE İL LAL LAH YE ŞİL KAN DİL DEN NUR İN Dİ LA İ LA HE İL LAL LAH
MU HAM MED DOĞ DU ĞU GE CE LA İ LA HE İL LAL LAH HAK LA İ LA HE İL LAL LAH
İL LAL LAH ŞAH İL LAL LAH LA İ LA HE İL LAL LAH
İL LAL LAH ŞAH İL LAL LAH SEN A Lİ SİN GÜ ZEL ŞAH ŞA HIM E VAL LAH E VAL LAH

ŞU ALEME NUR DOĞDU (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)
MUHAMMED DOĞDUĞU GECE (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)
YEŞİL KANDİLDEN NUR İNDİ (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)
MUHAMMED DOĞDUĞU GECE (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)

HAK LÂ İLÂHE İLLÂLLAH
İLLÂLLAH ŞAH İLLÂLLAH
LÂ İLÂHE İLLÂLLAH
İLLÂLLAH ŞAH İLLÂLLAH
SEN ALİ'MSİN GÜZEL ŞAH
ŞAHİM EYVALLAH EYVALLAH

MUHAMMED ANADAN DÜŞTÜ (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)
KAFİRLERİN AKLI ŞAŞTI (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)
BİN BİR PUTLAR YERE GEÇTİ (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)
MUHAMMED DOĞDUĞU GECE (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)

MUHAMMED KALKTI OTURDU (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)
ALEMİ NURA BATIRDI (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)
YER GÖK SALAVAT GETİRDİ (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)
MUHAMMED DOĞDUĞU GECE (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)

ŞAH HATAYİ' M EY GARDAŞLAR (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)
GÜZEL OLUR HEP BU İŞLER (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)
SECDEYE İNDİ HEP BAŞLAR (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)
MUHAMMED DOĞDUĞU GECE (LÂ İLÂHE İLLÂLLAH)

Şekil 26 - Şu Âleme Nur Doğdu Deyişi TRT Repertuarda Olan Versiyonu

4.1 Şu Âleme Nur Doğdu Deyişi Aziz Dede Türbesinde İcra Edilmekte Olan Versiyonu

ŞU ALEME NUR DOĞDU

Şekil 27 - Şu Âleme Nur Doğdu Deyişi Aziz Dede Türbesinde İcra Edilmekte Olan Versiyonu

Şu Âleme Nur Doğdu deyişi Adıyaman yöresinde makamsal açıdan farklılık göstermemektedir. Yörenin Zakirleri tarafından cem törenlerinde ve anma töreninde eserin icrası bu şekilde olmaktadır.

5. Canım Kurban Olsun Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

REPERTÜKÜL SIRA NO : 1138

Söz :
Teslim ABDAL

Müzik :
-

Süre :

CANIM KURBAN OLSUN

Derleyen :
Kayıttan Yazıldı
(Arif SAĞ)

Derleme Tarihi :
--

Notaya Alan :
Savaş AKBIYIK

Ca nım kur ban ol _ sun Dost Dost se nin yo lu _ na SAZ _____

A dı gü zel ken di Dost Dost gü zel Mu ham met SAZ _____

Söy le nir sin cüm le Dost Dost a lem di lin _ de SAZ _____

A dı gü _ zel ken di gü _ zel Mu ham met Dost Dost

Şekil 28 - Canım Kurban Olsun Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

CANIM KURBAN OLSUN

- 2 -

36
Dost SAZ A dı gü zel

40
ken di gü zel Mus ta fa Hü Hü

43
Hü SAZ

Savaş AKBIYIK
D.C.

CANIM KURBAN OLSUN Dost Dost SENİN YOLUNA
ADI GÜZEL KENDİ Dost Dost GÜZEL MUHAMMET
SÖYLENİRSİN CÜMLE Dost Dost ALEM DİLİNDE
ADI GÜZEL KENDİ GÜZEL MUHAMMET Dost Dost Dost
ADI GÜZEL KENDİ GÜZEL MUSTAFA Hü Hü Hü

TERAZİNİN BİR UCUNDA HAYDAR OTURUR
YANI SIRA CÜMLE Dost Dost ÜMMET YETİRİR
ELİNDE DE YEŞİL Dost Dost ALEM GETİRİR
ADI GÜZEL KENDİ GÜZEL MUHAMMET Dost Dost Dost
ADI GÜZEL KENDİ GÜZEL MUSTAFA Hü Hü Hü

SEN BİR PEYGAMBERSİN Dost Dost ŞEKSİZ GÜMANSIZ
SANA İNANMAYAN Dost Dost DİNSİZ İMANSIZ
TESLİM ABDAL NEYLER Dost Dost DÜNYAYI SENSİZ
ADI GÜZEL KENDİ GÜZEL MUHAMMET Dost Dost Dost
ADI GÜZEL KENDİ GÜZEL MUSTAFA Hü Hü Hü

Şekil 29 - Canım Kurban Olsun Deyişi TRT Repertuarında Olan Versiyonu

5.1 Canım Kurban Olsun Deyişi Aziz Dede Türbesine İcra Edilmekte Olan Versiyonu

CANIM KURBAN OLSUN SENİN YOLUNA

Şekil 30 - Canım Kurban Olsun Deyişi Aziz Dede Türbesine İcra Edilmekte Olan Versiyonu

Canım kurban olsun deyişi makamsal yapıda değişiklik göstermektedir. Usül olarak hemen hemen aynı görünmekte olsa da motif olarak farklı şekillerde icra edildiği gözlemlenmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Türk toplumu içerisinde bulunan ve bu toplum içerisinde uzun zamandır varlığını korumakta olan Alevi Bektaşî kültürünün 20.yy'dan sonra bu adı kullandığı bilinmektedir. Daha önceleri kızılbâşlar, tahtacılar olarak bilinmekte olan Alevilerin cumhuriyet dönemi ile birlikte daha fazla ön plana çıktığı ve kültürlerini yaşarken, yaşatırken cumhuriyet dönemi dolayısıyla daha hızlı geliştiği gözlemlenmiştir.

Alevi toplumunda belli kurallar ve hizmetler ile birlikte yapılmakta olan ibadet törenleri bulunmaktadır. Bu törenleri cem ibadetleri adı verilmektedir. Cem ibadeti yapılırken cem ayinini devam ettirmekte olan kişiye Dede adı verilmektedir. Dede Alevi toplumu için çok önemli görülen bir kişi olarak adlandırılmaktadır. Dedeler cemi başından sonuna kadar yürütmekte, cemin gerekliliklerini yaparak insanlara bir olmayı can olmayı göstermektedir.

Cem ayinlerinin on iki hizmeti bulunmaktadır. Cem töreni boyunca bu hizmetler sırasıyla yerine getirilmektedir. Bu hizmetlerden bir tanesi zakirlik hizmetidir. Zakir cemde Dede'den sonra gelen en önemli kişi olarak görülmektedir. Bir zakirin en az Dede kadar bilgili olması istenmektedir. Alevi kültüründe ibadet müzik eşliğinde yapılmakta ve bu görevi zakir üstlenmektedir.

Yapılan bütün araştırmalar sonucunda Adıyaman yöresinde alevi toplumunun yer edinmiş olduğu görülmüştür. Adıyaman yöresinde bulunmakta olan türbeler bu toplum için büyük önem taşımaktadır. Bu toplumda her ailede en az bir bağlama çalan kişinin olduğu gözlemlenmiştir.

Adıyaman merkezden Malatya yoluna doğru 20-30km uzaklıkta sayılan Aziz Dede türbesi, Adıyaman yöresi ve çevre iller için büyük önem arz etmektedir. Adını Apaziz (aziz dede)'den almış olan bu türbe her sene Aziz Dedenin ölüm yıl dönümünde Aziz Dede adına anma töreni gerçekleştirmektedir. Ve bu anma törenlerinde ünlü ozanlara, âşıklara, Zakirlere, siyasetçilere ev sahipliği yapmaktadır.

Yapılan araştırmalar doğrultusunda Adıyaman yöresinde bulunan Zâkirlerin başka yörelerde icra edilmekte olan deyişleri farklı icra ettiği gözlemlenmiştir. Her

yörenin ağız ve üslup farklılıklarından doğan eserler birbirlerinin varyantları olarak gözlemlenmiştir. Bazı eserlerin usulleri değişirken, bazı eserlerin makamları değişmektedir. Bu gün bize pir geldi deyişi incelendiğinde makamsal yapısında bir farklılık gözlemlenmemiştir. İcra yönünden ve motif yönünden eser TRT repertuvarına göre farklı şekilde çalınmaktadır. TRT repertuvarına göre Adıyaman yöresi Alevi kültüründe şah perde olarak adlandırılan La notasına eğilim söz konusu olmaktadır.

Bana yücelerden seyreden dilber adlı deyişin makamsal açıdan bir farklılık göstermediği, Uşşak makamında icra edildiği görülmektedir. Fakat icra biçimi olarak Adıyaman yöresi Zakirleri eserin motiflerini usta-çırak ilişkisi içerisinde geçmişten günümüze kadar bu şekilde icra ettiklerini belirtmektedir.

Çağrışa Çağrışa deyişinde makamsal ve icra biçimi olarak değişikliklerin olduğunu söylemek mümkün görülmektedir. Bu deyişte aynı motifler sürekli tekrar edilmektedir. Eseri icra eden zakirler eserin bazı bölümlerinde kendi icra biçimlerine göre makamsal değişiklikler yapmaktadır. Bu değişiklikler eserin bazı bölümlerinde değiştirici işaret olarak Mib notasını kullandıkları görülmektedir. Bu sebeple eserin makamı Uşşak makamından Karcıgar makamına geçki yaptığı görülmektedir.

Şu Aleme Nur Doğdu adlı deyişte TRT repertuvarındaki ve Adıyaman yöresindeki icrada makamsal açıdan değişiklik olmadığı görülmektedir. Her iki icra biçiminde de Hüseyini makamında icra edilmektedir. Motifler incelendiğinde bazı farklılıkların ortaya çıktığı gözlemlenmiştir.

Canım Kurban Olsun adlı deyişin TRT repertuvarı ve Adıyaman yöresi Zakirlerinin icrası karşılaştırıldığında, TRT repertuvarında bulunan notalarda si olarak adlandırılan notada koma bemol olarak da bilinen halk müziğindeki adı bemol iki olarak adlandırılan değiştirici işaret kullanılır. Adıyaman yöresinde aziz dede anma törenleri esnasında zakirlik yapan kişilerin icrasında si natürel kullanıldığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak makamsal yapısının değiştiğini ve icra ettiği makamın Hüseyini makamından Buselik makamına geçiş yaptığını söylemek mümkün görülmektedir.

Sonuç olarak Adıyaman y6resi Zâkirleri deyişleri icra ederken farklılıklar yapabilmektedir. TRT repertuarında bulunan notalar ile icra edilmekte olan bazı eserler yukarıda gösterildiği 6zere farklılıklar g6stermektedir. Bu yapmış oldukları farklılıklar ile Adıyaman y6resi Zâkirlerinin kendi tavırlarını ortaya koyduğunu ve bu y6renin zakirlik kimliğinin bu şekilde olduğunu ifade etmişlerdir.

KAYNAKÇA

- (2000). Nisan 10, 2024 tarihinde BAĞLAMACI:
<https://www.baglamaci.com/genel/alevi-muzik-kulturune-genel-bakis.html>
adresinden alındı
- vikipedi.* (2002). Nisan 10, 2024 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/Cem> adresinden
alındı
- AKDAĞ, Z. (2019). Aziz Dede Soyu ve Yaşamı. 19-20.
- AKDAĞ, Z. (2024, Haziran 1). Aziz Dede Anma Törenleri. (L. BOYRAZ, Röportaj
Yapan)
- ASAN, V. (1994). Tahtacılar Ağıt. *Cem Dergisi*, 46-48.
- BAYTEKİN, A. (2004). ÖTEKİ ALEVİLER. İstanbul: Sarissa yayınları.
- BODROĞİ, K. K. (tarih yok). Kızılbaşlar/ Aleviler.
- BOZKURT, G. (2024, Mayıs 9). Alevilikte Cem İbadeti. (L. BOYRAZ, Röportaj
Yapan)
- BOZKURT, M. (2024, Mayıs 9). Zakirlik. (L. BOYRAZ, Röportaj Yapan)
- DUYGULU, M. (1997). Alevi Bektaşî Müziğinde Değişler. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- GÜZEL, A. (2024, Haziran 1). Aziz Dedenin Kişiliği. (L. BOYRAZ, Röportaj Yapan)
- GÜZEL, H. (2024, Mayıs 9). Aziz Dede. (L. BOYRAZ, Röportaj Yapan)
- KORKMAZ, E. (2005). Alevilik Ve Bektaşîlik Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Anahtar
Kitaplar Yayınevi.
- RENÇBER, F. (2014). *Hakk Muhammed Ali Aşkî Adıyaman Alevileri*. Ankara: Gece
Kitaplığı Yayınevi.

Ekler

Ek1. Aziz Dede Türbesinde Anma Etkinliği Fotoğrafları

Şekil 31 - Adıyaman Merkez Cem Evi, Dedeleri Ve Zakirleri (09 Mayıs 2024)

Şekil 32 - Adıyaman Cemevi, Aziz Dede'nin Torunu Hüseyin GÜZEL (09 Mayıs 2024)

Şekil 33- Şekil 37 Aziz Dede Türbesi, Hüseyin GÜZEL (31 Mayıs 2024)

Şekil 34 - Adıyaman Yöresi Aziz Dede Türbesi, semah dönen yaşlılar (01 Haziran 2024)

Şekil 35 - Aziz Dede Türbesi Cem Töreni (01 Haziran 2024)

Şekil 36 - Aziz Dede Türbesi Zakirleri (01 Haziran 2024)

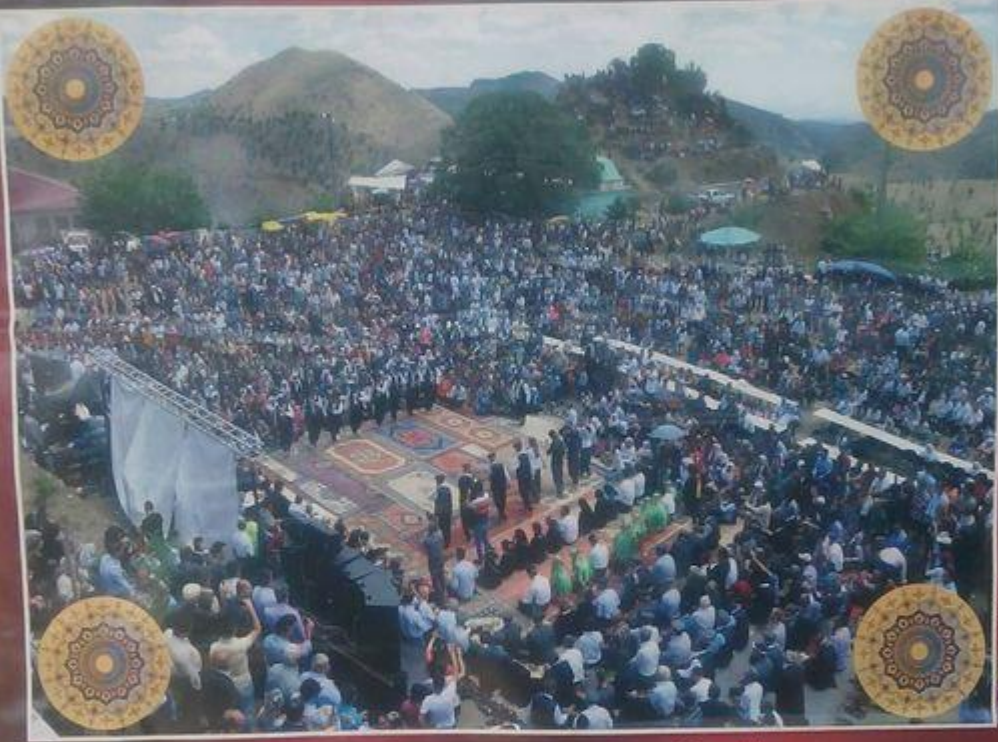

Şekil 37 - Aziz Dede Anma Töreni Sanatçısı Tuncay BALCI (01 Haziran 2024)

Ek 2. Aziz Dede Anma Etkinlikleri Afifleri

EHLİBEYT SOYUNDAN APAZİZ (DEDE AZİZ)

50. HAKKA YÜRÜYÜŞ YIL DÖNÜMÜ Nedeniyle
31 Mayıs 2015 Pazar Günü

ADİYAMAN İli Yedioluk (Şahmir) Köyünde Anılacaktır.

TÜM SEVENLER DAVETLİDİR.

Şekil 38 - Aziz Dede Anma Etkinlikleri 2015 Yılı Afışı

Şekil 39 - Aziz Dede Anma Etkinlikleri 2018 Yılı Afışı

EHLİBEYT SOYUNDAN APAZİZ (DEDE AZİZ)

TOLGA SAĞ

ve DİĞER OZANLARIMIZIN KATILIMIYLA

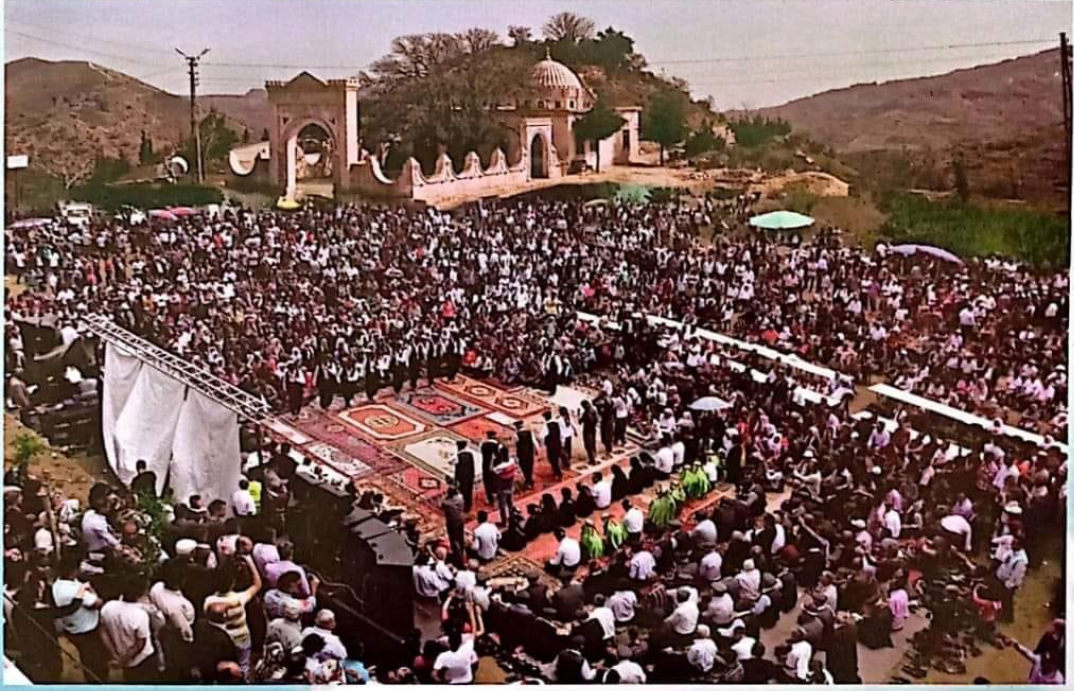
HAKKA YÜRÜYÜŞ YIL DÖNÜMÜNDE 5 Haziran 2022

Pazar Günü ADIYAMAN İli Yedioluk (Şahmir) Köyünde Anılacaktır.

TÜM SEVENLER DAVETLİDİR.

EHLİBEYT SOYUNDAN APAZİZ (DEDE AZİZ)

OZANLARIMIZIN KATILIMIYLA

HAKKA YÜRÜYÜŞ YIL DÖNÜMÜNDE 1 Haziran 2024
Cumartesi Günü ADIYAMAN İli Yedioluk (Şahmir) Köyünde Anılacaktır.

TÜM SEVENLER DAVETLİDİR.

KURBAN ve BAĞIŞ YAPMAK İSTEYENLER

DENİZ BANK ADIYAMAN ŞB. IBAN TR 86 0013 4000 0031 0646 3000 01 NOLU HESABA BAĞIŞ YAPABİLİR.

Şekil 41 - Aziz Dede Anma Etkinlikleri 2024 Yılı Afışı